

**Rozmowa z wiceministrem
Waldemarem Budą**
str. 4–7

**Równowaga między życiem
zawodowym a rodzinnym**
str. 28–29

**Aktywizacja
osób starszych**
str. 40–41

w Centrum

Magazyn Projektów Europejskich

ISSN 2545-1383 **Nr 4/2021**

WYWIAD

Nowa perspektywa finansowa na lata 2021–2027

str. 4

SPOŁECZEŃSTWO

EFS z Plusem w perspektywie 2021–2027

str. 8

Jak bardzo jesteśmy samotni?

str. 12

DOSTĘPNOŚĆ

Liderzy Dostępności uhonorowani

str. 14

PROGRAMY KRAJOWE

Zdalny monitoring pacjentów

str. 18

UE DLA ZDROWIA

Zdrowy styl życia

str. 20

Zdrowie psychiczne w czasie pandemii

str. 22

HORYZONT EUROPA

E-zdrowie – szansa i wyzwanie dla projektów międzynarodowych

str. 24

WIEDZA, EDUKACJA, ROZWÓJ

Równowaga między życiem zawodowym a rodzinnym

str. 28

Szkoła dostępna dla wszystkich uczniów

str. 30

FUNDUSZE EUROPEJSKIE W REGIONACH

REGIOSTARS: Polski projekt doceniony w Europie

str. 34

WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA

Niewidoczne dla oczu

str. 36

Nowe centra pomocy dla osób z autyzmem

str. 38

Aktywizacja osób starszych

str. 40

Zdrowy Południowy Bałtyk

str. 42

Europejski Dzień Współpracy na sportowo

str. 44

Aktywna turystyka na pograniczu polsko-słowackim

str. 46

EKSPERT RADZI

Kryteria oceny w zamówieniach publicznych

str. 48

foto CPE

Szanowni Państwo,

w tych trudnych czasach, które nie nastrajają zbyt optymistycznie, szukamy cały czas nadziei na lepszą przyszłość. Szczególnej uwagi wymagają rodziny, dzieci i młodzież.

Od niedawna działa Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego w Krakowie. Wiceminister funduszy i polityki regionalnej Małgorzata Jarosińska-Jedynak przypomniała podczas jego otwarcia, że w ciągu ostatnich pięciu lat resort przeznaczył prawie 400 mln zł na projekty z zakresu przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki lokalnej w psychiatrii. Młodym ludziom trzeba dać nowe nadzieje, siłę i wiarę w przyszłość. Dlatego Komisja Europejska ogłosiła rok 2022 Europejskim Rokiem Młodzieży, także aby promować nowe możliwości, jakie daje transformacja ekologiczna i cyfrowa. Za nami już V Forum Młodzieży Partnerstwa Wschodniego, które koncentrowało się na roli młodzieży w procesach demokratyzacji. Pan Lawrence Meredith z Komisji Europejskiej przypomniał, że białoruska młodzież znalazła się w krytycznej sytuacji, ale nie może zostać sama. Utrzymanie partnerskich, europejskich więzi jest bardzo

ważne, a szczyt Partnerstwa Wschodniego odbędzie się już w grudniu w Brukseli. W tym kontekście następne miesiące będą kluczowe dla przyszłości takich programów współpracy, jak Polska-Białoruś-Ukraina.

Wracając do pandemii – ważne, aby nie doprowadziła ona do wzrostu nierówności społecznych i ubóstwa. W sytuacji niepewności, związanej z kryzysem, nasila się postrzeganie różnic w zasobności grup. W tym numerze dużo miejsca poświęcamy finansowaniu z Funduszy Europejskich opieki medycznej i opieki społecznej. Chcemy rozmawiać o kondycji rodzin w tych trudnych czasach, dlatego organizujemy konferencję naukową „Zdrowa rodzina w zdrowej Europie”. Kontynuujemy również serię rozmów z kluczowymi osobami zza kulis UE. Tym razem gościmy pana Waldemara Budę, wiceministra funduszy i polityki regionalnej.

Serdecznie zapraszam.

DR LESZEK BULLER
dyrektor Centrum Projektów Europejskich

fot. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Nowa perspektywa finansowa na lata 2021–2027

Rozmowa z Waldemarem Budą, wiceministrem w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej

Na jakim etapie są przygotowania regionalnych programów operacyjnych? Czy jakieś województwa mają już gotowe programy?

Większość nowych programów regionalnych jest na etapie konsultacji społecznych projektów programów lub opiniowania w ramach prac Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Do tej pory dziewięć województw (łódzkie, pomorskie, lubelskie, mazowieckie, wielkopolskie, opolskie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie, małopolskie) zakończyło konsultacje projektów programów, w dwóch województwach – kujawsko-pomorskim i lubuskim – konsultacje jeszcze trwają.

Także pierwsze programy uzyskały pozytywną opinię Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (KWRiST): dla województwa lubelskiego, warmińsko-mazurskiego, opolskiego i wielkopolskiego, a kolejne trzy są w trakcie procesu opiniowania przez KWRiST (województwo pomorskie, świętokrzyskie i małopolskie).

Pozostałe województwa wciąż pracują nad projektami programów, które następnie będą szeroko konsultowane.

Jakie zasadnicze zmiany zostaną wprowadzone w ramach regionalnych programów operacyjnych w perspektywie finansowej 2021–2027?

W nowym okresie programowania będą funkcjonowały trzy kategorie regionów: słabiej rozwinięte (PKB na mieszkańca jest mniejszy niż 75 proc. średniej UE), regiony w okresie przejściowym (PKB na mieszkańca od 75 proc. do 100 proc. średniej UE) i lepiej rozwinięte (PKB na mieszkańca przekracza 100 proc. średniej UE).

Nowością jest zastosowanie w programowaniu podziału statystycznego Mazowsza z 2018 roku na potrzeby programowania środków UE, wyróżniającego dwa regiony: region warszawski stołeczny (lepiej rozwinięty) i region mazowiecki regionalny (słabiej rozwinięty).

Zatem w perspektywie 2021–2027 będzie funkcjonowało 17 regionów.

Z nowości wprowadzono zasadę DNSH (ang. *do no significant harm*), czyli „nie czyn poważnych szkód”, która wskazuje, że w kontekście przeciwdziałania zmianom klimatu Fundusze Europejskie powinny wspierać działania, które byłyby zgodne z normami i priorytetami klimatycznymi oraz środowiskowymi UE i nie wyrządziłyby znaczącej szkody celom środowiskowym.

Czy wiemy już, jak będzie wyglądała mapa pomocy regionalnej na lata 2022–2027? W jakich województwach zmieni się procent dofinansowania?

Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej na lata 2022–2027 jest na etapie ostatnich uzgodnień w Rządowym Centrum Legislacji.

Po przyjęciu rozporządzenia zmianie ulegną maksymalne intensywności pomocy regionalnej dla niektórych regionów, co wynika z treści Wytycznych oraz zmiany poziomu PKB per capita na przestrzeni lat w odniesieniu do średniej unijnej.

Zwiększy się m.in. maksymalna intensywność pomocy z 35 proc. do 50 proc. dla województwa świętokrzyskiego. W wyniku podziału statystycznego województwa mazowieckiego, pomimo wzrostu PKB, w dalszym ciągu możliwe będzie udzielanie pomocy regionalnej w regionie mazowieckim regionalnym. Intensywność wyniesie w tym przypadku 40 proc., a w podregionie siedleckim 50 proc. W dużej części województw intensywność pomocy wzrośnie z 35 proc. do 40 proc. (województwa zachodniopomorskie, lubuskie, opolskie, małopolskie, łódzkie i kujawsko-pomorskie), a w przypadku województwa śląskiego z 25 proc. do 30 proc. Zmniejszy się za to wartość maksymalnej intensywności dla miasta Poznań i Wrocław, a także podregionu poznańskiego (dla tych regionów w dwóch krokach – najpierw do 20 proc., a od 1 stycznia 2025 roku – do 15 proc.). Podobnie zmniejszeniu ulegnie intensywność pomocy dla województwa pomorskiego (z 35 proc. do 30 proc.). Z mapy zostanie wyłączona Warszawa i ościennie gminy/powiaty regionu warszawskiego stołecznego, z wyjątkiem tych, dla których określono poziomy intensywności na 35 proc. i 25 proc.

Na jaki średni procent dofinansowania w nowej perspektywie będą mogły liczyć JST w ramach FEnIKS i programów regionalnych?

Zgodnie z zapisami rozporządzeń UE, maksymalna stopa dofinansowania unijnego na poziomie priorytetu wynosi 85 proc. w przypadku Funduszu Spójności, a w przypadku Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego: 85 proc., 70 proc. i 50 proc. kolejno dla regionów: słabiej rozwiniętych, w okresie przejściowym (województwo dolnośląskie i wielkopolskie) oraz lepiej rozwiniętych (region warszawski stołeczny).

Na ten moment nie jest możliwe określenie wysokości poziomu dofinansowania w poszczególnych sektorach czy projektach. Nie jest wykluczone, że niektóre z nich będą miały montaż finansowy inny niż z maksymalną stopą dofinansowania UE.

Kiedy można się spodziewać pierwszych naborów wniosków w ramach FEnIKS i programów regionalnych?

Mamy nadzieję, że pierwsze nabory w ramach programu FEnIKS ruszą w połowie 2022 roku.

Programy regionalne zostaną przekazane Komisji Europejskiej najpóźniej w pierwszym kwartale 2022 roku. Wówczas urzędy marszałkowskie – instytucje zarządzające programami – przystąpią do formalnych negocjacji programów. Spodziewamy się, że w połowie przyszłego roku rozpoczną się pierwsze nabory wniosków w ramach programów regionalnych.

Czy do końca listopada 2021 roku, tak jak było to w latach ubiegłych, poznamy harmonogramy naborów wniosków na 2022 rok?

Informacja zostanie przygotowana, jak co roku, do końca listopada.

Wiele branż, a nawet sektorów gospodarki ucierpiało w wyniku pandemii COVID-19. Jakie programy wsparcia przewiduje się właśnie dla tych najbardziej dotkniętych branż?

Wsparcie w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO) koncentruje się na projektach, które przyczyniać się będą do pobudzenia wzrostu gospodarczego oraz wzmocnienia fundamentów krajowej gospodarki na płaszczyźnie systemowej w strategicznych jej sektorach.

W KPO przewidziano wsparcie dla najbardziej dotkniętych przez pandemię branż – turystycznej, hotelarskiej, gastronomicznej, kulturalnej. Jednym z planowanych działań jest wsparcie skierowane do przedsiębiorstw na inwestycje w produkty, usługi i kompetencje pracowników.

Wspierane będą cyfrowe projekty inwestycyjne polegające m.in. na wprowadzaniu innowacyjnych rozwiązań nakierowanych na transformację cyfrową, w tym cyfryzację procesów biznesowych oraz cyfryzację innych aktywności gospodarczych, a także na wspieraniu transformacji w kierunku przemysłu 4.0.

Czy w KPO i perspektywie finansowej 2021–2027 przewiduje się wsparcie na przebranżowienie przedsiębiorstw, które ucierpiały w wyniku pandemii COVID-19?

Reformy i inwestycje zawarte w ramach wszystkich komponentów KPO posłużą poprawie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw poprzez wsparcie inwestycji oraz zmiany modeli biznesowych. Działania realizowane w ramach KPO obejmują również pakiet reform oraz projektów ukierunkowanych na zwiększenie dopasowania strukturalnego, efektywności i odporności kryzysowej rynku pracy.

Przedmiotem wsparcia będą przedsięwzięcia mające na celu rozszerzenie lub zmianę profilu działalności. Przewidujemy wsparcie zmiany i podnoszenia kwalifikacji pracowników oraz aktywizacji osób na rynku pracy.

Wielu przedsiębiorców poszukuje wsparcia na zakup nowoczesnego sprzętu oraz wdrożenie nowych technologii w firmach. Czy transformacja w kierunku przemysłu 4.0 jest priorytetem projektowanych planów finansowych?

Jednym z głównych celów polityki spójności w nadchodzącym czasie jest bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa. Działania z tego obszaru będzie wspierać program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG), na który przeznaczaliśmy blisko 8 mld euro, czyli ok. 36 mld zł.

Ze środków dostępnych w programie FENG planujemy finansowanie inwestycji związanych m.in. z zastosowaniem rozwiązań w przedsiębiorstwie zmierzających do cyfryzacji produkcji, procesów oraz do cyfryzacji produktów, usług, modelu biznesowego. Wsparcie przeznaczone

będzie również na podniesienie poziomu cyberbezpieczeństwa w przedsiębiorstwach.

Ważnym aspektem planowanych programów wsparcia jest niskoemisyjność i efektywność energetyczna. Jakie konkretne rozwiązania zostaną wprowadzone w kierunku wzmocnienia zielonej gospodarki?

W programie FEnIKS będziemy inwestować w podniesienie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej. To działania związane m.in. z ociepleniem obiektów, wykorzystaniem technologii odzysku ciepła, przyłączeniem do sieci ciepłowniczej lub gazowej, instalacją nowych niskoemisyjnych lub odnawialnych źródeł ciepła czy energii elektrycznej.

Dla sektora przemysłu i usług wsparcie skierowane będzie m.in. na modernizację energetyczną budynków zakładowych, podniesienie efektywności energetycznej procesów wytwórczych, zwiększenie efektywności energetycznej systemów obiegu mediów oraz instalację urządzeń OZE (odnawialnych źródeł energii), a także tam, gdzie to możliwe, zastąpienie wodoru pochodzącego z paliw kopalnych wodorem odnawialnym i niskoemisyjnym.

Mówiąc o niskoemisyjności, nie można zapomnieć o rozwoju odnawialnych źródeł energii, które wpływają na zmniejszenie wydzielania zanieczyszczeń do atmosfery. Planujemy wsparcie finansowe dla projektów polegających na budowie lub rozbudowie instalacji do produkcji energii elektrycznej i ciepła oraz wytwarzaniu paliw alternatywnych z OZE oraz wsparciu inwestycji w infrastrukturę gazową.

W programie FEnIKS będziemy kontynuować wsparcie na budowę nowych i modernizację istniejących linii, służących do przewozów o charakterze ponadregionalnym. Chcemy rozwijać kolej miejską. W przypadku transportu towarów będziemy nadal inwestować w transport intermodalny: infrastrukturę, sprzęt, tabor i systemy informatyczne.

W zakresie działań odnoszących się do zielonej gospodarki przewidujemy kontynuację wsparcia m.in. dla infrastruktury niezbędnej do oczyszczania ścieków komunalnych. Widzimy potrzebę dalszego rozwijania systemów zagospodarowania odpadów. Duża część dofinansowania będzie również kierowana na rzecz adaptacji do zmian klimatu oraz ochrony przyrody.

Czy w ramach Krajowego Planu Odbudowy przewidziane zostało wsparcie dla usług publicznych, np. dla transportu zbiorowego czy sektora gospodarki odpadami komunalnymi?

Zielona transformacja gospodarki przewidziana w KPO jest ukierunkowana m.in. na rozwój zielonej, inteligentnej mobilności. W zakresie wzmocnienia usług transportu zbiorowego kluczowe jest wsparcie elektromobilności.

Reformy KPO przewidują wprowadzenie takich uregulowań prawnych, które będą miały istotne znaczenie dla wdrażania nisko- i zeroemisyjnych rozwiązań w transporcie publicznym. Zwiększy się też rola transportu szynowego w systemie transportowym.

Podwyższone zostaną wymagane poziomy pojazdów ekologicznych w zamówieniach publicznych. Wprowadzone zostaną rozwiązania pozwalające na całkowite wyeliminowanie w miastach taboru o napędzie innym niż elektryczny i wodorowy od 2030 roku.

Realizowane będą również inwestycje dotyczące wdrażania technologii i innowacji środowiskowych, w tym związanych z GOZ (gospodarką o obiegu zamkniętym), m.in. innowacje związane z zapobieganiem powstawania odpadów, tworzeniem rynku surowców wtórnych, opracowania i testowania innowacyjnych technologii w zakresie wykorzystania odpadów jako surowców wtórnych, projektowania dla recyklingu.

Polityka rządu w zakresie rozwoju partnerstw publiczno-prywatnych (PPP) zakłada wykorzystywanie PPP jako alternatywnej, równoważnej z tradycyjnymi metodami, realizacji zadań publicznych. Jakie działania dotyczące rozwoju PPP zostały wdrożone w ostatnim czasie?

Po pierwsze, udzielamy wsparcia zainteresowanym jednostkom publicznym. Jest to często wsparcie realizowane przez naszych ekspertów. Ponadto wybrane projekty, o największym potencjale do realizacji w PPP, mogą uzyskać kontraktowane przez nas, kompleksowe doradztwo w zakresie prawnym, ekonomiczno-finansowym czy technicznym, świadczone przez ekspertów zewnętrznych.

Popularyzujemy wiedzę o PPP. Prowadzimy unikatową bazę wiedzy o PPP na stronie internetowej www.ppp.gov.pl, gdzie znajdują się najważniejsze i aktualne informacje na ten temat.

Prowadzimy zróżnicowane szkolenia, dopasowane do poziomu zaawansowania oraz potrzeb odbiorców. Przeszkoliliśmy w ostatnich latach ponad 5300 osób z około 1000 instytucji. Umożliwiamy też korzystanie z naszej platformy e-learningowej www.pppszkolenia.gov.pl.

Na portalu www.ppp.gov.pl znaleźć również można Wytyczne PPP, które w trzech tomach prezentują proces przygotowania projektu PPP, wyboru partnera prywatnego oraz zagadnienia dotyczące samej umowy PPP. Jeszcze w tym roku chcemy opublikować kolejny tom – poświęcony zarządzaniu umową o PPP i przeprowadzić szkolenia w tym zakresie.

Wszystkie te działania realizujemy bezpłatnie.

Czy w nowej perspektywie finansowej 2021–2027 planowane są działania informacyjno-promocyjne dotyczące PPP? Gdzie przedstawiciele samorządów będą mogli skierować się po niezbędne informacje o PPP?

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, jako centralna jednostka ds. PPP w Polsce, nie zamierza rezygnować z działań na rzecz partnerstwa publiczno-prywatnego. Potrzeby społeczne nie znikają i chcemy, aby w najbliższych latach formuła PPP stała się jednym z motorów napędzających inwestycje. W perspektywie finansowej 2021–2027 kontynuowane będą działania edukacyjno-promocyjne, skierowane przede wszystkim do przedstawicieli administracji publicznej. W dalszym ciągu będziemy wspierać stronę publiczną.

Obecnie pracujemy nad tym, by umożliwić, zwłaszcza samorządom, bliższy dostęp do informacji o PPP. Od stycznia 2022 roku w 16 Głównych Punktach Informacyjnych Funduszy Europejskich wszyscy zainteresowani będą mogli porozmawiać z konsultantem ds. PPP, dowiedzieć się więcej o tym sposobie realizacji zadań publicznych, w tym o projektach hybrydowych – to jest łączących PPP ze środkami z UE.

Podjęmujemy również wiele działań, których celem jest zwiększenie liczby projektów hybrydowych, realizowanych w ramach regionalnych programów operacyjnych w nowej perspektywie finansowej. Liczymy, że te wszystkie działania przyczynią się do popularyzacji PPP.

Pytania opracowali konsultanci Centralnego Punktu Informacyjnego FE w Warszawie

EFS z Plusem w perspektywie 2021–2027

W 2017 roku Parlament, Rada i Komisja Europejska wspólnie proklamowały „Europejski filar praw socjalnych” jako odpowiedź na wyzwania społeczne współczesnej Europy. Zasady filaru, których ustalono dwadzieścia, podzielono na trzy główne kategorie:

- **równe szanse i dostęp do zatrudnienia,**
- **uczciwe warunki pracy,**
- **ochrona socjalna i włączenie społeczne.**

Zgodnie z nimi Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+), ustanowiony 24 czerwca 2021 roku, powinien wspierać inwestycje w ludzi i polityki dotyczące zatrudnienia, kształcenia i włączenia społecznego, a tym samym wspierać spójność gospodarczą, terytorialną i społeczną, co było ideą Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

Pula unijnych pieniędzy na wdrażanie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus na lata 2021–2027 wynosi **prawie 88 mld euro**.

Celem EFS+ na lata 2021–2027 jest **wspieranie zatrudnienia**, w szczególności: osób młodych, osób długotrwale bezrobotnych, grup w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy i osób biernych zawodowo. Ma się to odbywać poprzez aktywne formy pomocy, m.in.:

- promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej,
- wspieranie modernizacji instytucji rynku pracy,
- stymulowanie mobilności pracowników.

Zadaniem funduszu jest:

- wspomaganie zrównoważonego udziału mężczyzn i kobiet w rynku pracy,
- zapewnienie równych warunków pracy,
- pomoc w zachowaniu równowagi między życiem zawodowym a prywatnym,
- umożliwienie lepszego dostępu do opieki nad małymi dziećmi.

W ramach wspierania zatrudnienia EFS+ ma stymulować rozwój zdrowego środowiska pracy, dostosowanego do aktualnych potrzeb uczestników rynku pracy (w tym starzejących się, wraz ze społeczeństwem, pracowników). Chodzi o to, aby

skuteczniej reagować na zagrożenia związane ze zmieniającym się rynkiem pracy.

EFS+ powinien uruchomić w nowym okresie programowania finansowanie, które umożliwi również **poprawę jakości oraz skuteczności systemów kształcenia i szkolenia**, a także ich powiązania z rynkiem pracy. Takiego rodzaju pomoc i wsparcie można zapewnić na przykład za pomocą nauki on-line, poprzez szkolenia w miejscu pracy, staże, dualne systemy kształcenia i szkolenia, a także przygotowanie zawodowe. Przewidywany sukces działań na tym polu powinien zostać uzupełniony o:

- diagnozowanie potrzeb rynku pracy dzięki ścisłej współpracy z przedsiębiorstwami,
- monitorowanie losów absolwentów,
- szkolenia edukatorów,
- walidację efektów uczenia się,
- wyposażanie absolwentów kursów i szkoleń w certyfikaty rozpoznawalne i uznawane przez potencjalnych pracodawców.

Nieodzowne jest **wsparcie równego dostępu do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia** – zwłaszcza osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Zjawisko segregacji społeczno-ekonomicznej powinno przestać istnieć. Mamy z nim do czynienia poczynając od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, poprzez ogólne i specjalistyczne przygotowanie zawodowe, aż po wykształcenie wyższe. Do kształcenia ustawicznego dorosłych powinno się zacząć wykorzystywać aktywność sportową i kulturalną, poszerzając horyzonty poznawcze jego uczestników.

W najbliższych siedmiu latach EFS+ ma zapewnić ukierunkowaną pomoc osobom uczącym się, tak aby:

- zmniejszać nierówności edukacyjne, w tym przepaść cyfrową,
- zapobiegać wczesnemu kończeniu nauki,
- wspierać wzajemne przenikanie się sektorów kształcenia i szkolenia,
- wzmacniać powiązania formalnej edukacji z uczeniem się pozaformalnym,
- ułatwiać mobilność edukacyjną,
- zapewnić dostępność dla osób z niepełnościami.

foto: depositphotos

Zgodnie z „Nową strategią przemysłową dla Europy” z 2020 roku Europa powinna iść w kierunku zapewnienia elastycznych metod podnoszenia, nabywania nowych i różnorodnych umiejętności, zwłaszcza w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, w obszarze kluczowych technologii prorozwojowych oraz w sektorze zielonej gospodarki i ekosystemów przemysłowych. Pomocne może być tu finansowanie szkoleń modułowych, prowadzących do uzyskania kwalifikacji w celu zapewnienia ludziom kompetencji dostosowanych do potrzeb rynku pracy. EFS+ wypełni założenia stawiane w nowej europejskiej strategii za pomocą takich instrumentów jak na przykład indywidualne rachunki szkoleniowe. Ułatwią one podnoszenie kwalifikacji pracownikom, osobom samozatrudnionym oraz bezrobotnym.

EFS+ przewiduje uruchomienie wielu **polityk skierowanych do osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji**, bez względu na ich płeć, orientację seksualną, wiek, religię lub światopogląd, rasę albo pochodzenie etniczne, a w szczególności do społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie, osoby z niepełnosprawnościami lub chorobami przewlekłymi, osoby bezdomne, dzieci i osoby starsze. Aktywne włączenie osób oddalonych od rynku pracy ma zapewnić ich integrację społeczno-gospodarczą. Środki finansowe z EFS+ należy również wykorzystać, aby umożliwić szybki i równy dostęp do niedrogich,

trwałych i wysokiej jakości usług systemu ochrony socjalnej.

Po poważnym kryzysie COVID-19 europejska gospodarka wymaga odbudowy. W wielu państwach i regionach UE zmieniają się realia zawodowe, a jednocześnie utrzymuje się wysoki poziom bezrobocia i bierności zawodowej młodzieży. Z tego względu szczególnie istotne jest stymulowanie zatrudnienia ludzi młodych. Konieczne jest, aby wszystkie państwa członkowskie inwestowały odpowiednią kwotę ze swoich zasobów EFS+ w działania wspierające zatrudnienie i umiejętności tej grupy społecznej.

Aby lepiej przygotować polityki na zmiany społeczne, a także stymulować powstawanie nowych, innowacyjnych rozwiązań i do nich zachęcać, niezwykle istotne jest **wsparcie dla innowacji społecznych**. EFS+ umożliwi testowanie i ewaluację innowacyjnych rozwiązań jeszcze przed ich zastosowaniem na dużą skalę, co będzie miało kluczowe znaczenie dla zwiększenia efektywności polityk. Podmioty ekonomii społecznej będą mogły odegrać ważną rolę we wprowadzaniu innowacji społecznych i przyczynić się do odporności gospodarczej oraz społecznej. Proces „wzajemnego uczenia się” oraz wymiana wiedzy i praktyk będą kontynuowane dzięki współpracy transnarodowej w obszarach zatrudnienia, kształcenia i szkolenia oraz włączenia społecznego, zgodnie z celami szczegółowymi EFS+.

Cele szczegółowe EFS+ w latach 2021–2027 to:

- poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy,
- modernizacja instytucji i służb rynku pracy,
- wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy,
- wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian,
- wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia,
- poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy,
- wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia,
- wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery,
- wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa,
- wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów,
- wspieranie integracji społeczno-gospodarczej społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie,
- zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług społecznych, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej,
- modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji,
- poprawa dostępności (również dla osób z niepełnosprawnościami), skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej,
- wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci,
- przeciwdziałanie deprivacji materialnej przez udzielanie pomocy żywnościowej lub podstawowej pomocy materialnej osobom najbardziej potrzebującym.

Przełożeniem na realne działania w obszarze wsparcia z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w Polsce jest program **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS)** na lata 2021–2027.

Środki finansowe, jakie przeznaczono na wdrożenie działań z programu FERS na lata 2021–2027, wynoszą **4 mld euro**.

Program FERS obejmuje siedem osi tematycznych:

1. Lepsze polityki dla rozwoju społecznego
2. Rozwój opieki nad najmłodszymi dziećmi
3. Równe szanse dla wszystkich
4. Zdrowie
5. Szkolnictwo wyższe i nauka
6. Innowacje społeczne
7. Pomoc techniczna

Prowadzenie skutecznej polityki dla rozwoju społecznego w latach 2021–2027 wymaga kontynuacji działań, które dobrze znamy z ostatnich dwóch „siedmiolatek”. FERS nie odstaje w założeniach od swoich poprzedników – POKL czy POWER – poza tym, że jego realizacja przypada na okres pandemiczny i popandemiczny COVID-19, kiedy to wszystkie dobrze znane mechanizmy ochrony socjalnej będą służyły odbudowie społeczno-gospodarczej Polski. Program FERS będzie też musiał skutecznie działać przez kolejne lata w celu przedłużenia aktywności zawodowej osób starszych w obliczu

kryzysu demograficznego, który dotknie silnie także Polskę. Na te – strategiczne dla całej Unii Europejskiej – wyzwania odpowiada nowy program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego.

FERS przewiduje finansowanie projektów mających na celu:

- zwiększenie liczby miejsc dla dzieci do lat trzech w instytucjach opieki,
- poprawę świadomości zdrowotnej Polaków,
- rozwijanie nauk medycznych i o zdrowiu,
- testowanie nowych świadczeń zdrowotnych,
- wzmocnienie kompetencji w zarządzaniu podmiotami leczniczymi,
- wspieranie opiekunów nieformalnych w procesie opieki nad osobami zależnymi,
- kształcenie kadr medycznych,
- pobudzenie systemu szkolnictwa wyższego i stopniowe zwiększanie liczby studentów wszystkich stopni, również na uczelniach prywatnych.

Przedsięwzięcia w ramach FERS mają uwzględniać innowacyjne metody działania w obszarze społecznym w oparciu o środowisko sprzyjające kreowaniu, rozwojowi i wdrażaniu tych innowacji.

AGNIESZKA SOBASZEK-GOŁASZEWSKA
Centralny Punkt Informacyjny FE
w Warszawie

Jak bardzo jesteśmy samotni?

„Dane z badań Eurofound *European Quality of Life and Living, working and COVID-19* pokazują, że w 2016 roku około 12 proc. obywateli UE deklarowało poczucie samotności „przez ponad połowę czasu” w ciągu dwóch tygodni poprzedzających ankietę. W pierwszych miesiącach pandemii odsetek ten wzrósł do 25 proc.” – czytamy w raporcie Wspólnego Centrum Badawczego.

Eksperci Wspólnego Centrum Badawczego (Joint Research Centre) Komisji Europejskiej opublikowali w lipcu br. raport, zatytułowany „Samotność w UE. Wnioski z ankiet i danych z mediów internetowych”. Jego autorzy próbują odpowiedzieć na pytanie, czym jest uwarunkowana samotność – wiekiem, płcią, a może statusem społeczno-ekonomicznym... Zebrane od ankietowanych informacje łączą z wiedzą naukową na temat

konsekwencji samotności dla: zdrowia, pracy, finansów, funkcjonowania społecznego i uczestnictwa w życiu społecznym. Raport „Obejmuje pierwszy w historii ogólnounijny monitoring omawiania tej kwestii [samotności – przyp. red.] przez media internetowe w różnych państwach członkowskich”. Zawarte w nim wyniki ukazują dane z 2016 roku oraz z okresu między kwietniem a lipcem 2020 roku, czyli pierwszych miesięcy po wybuchu pandemii COVID-19. Odnajdziemy tam dogłębną analizę doniesień medialnych z krajów członkowskich UE, publikowanych w Internecie od stycznia 2018 roku do stycznia 2021 roku.

Według badań, samotność może dotknąć nas na każdym etapie życia. Najczęściej pojawia się jednak u młodych dorosłych oraz wśród najstarszych osób starszych. Prognozykami samotności w przyszłości mogą być czynniki, takie jak: zły stan zdrowia, niższy poziom dochodów, niezamężność, wdowieństwo, brak pracy czy życie w pojedynkę. Czynniki te zwykle kumulują się w późniejszym etapie życia, stąd badania dotyczące samotności są o wiele bardziej zaawansowane w przypadku starszych dorosłych.

„Interesującym odkryciem, powtarzającym się we wszystkich artykułach, które rozważają ten wymiar, jest to, że zmierzone poziomy samotności nie wykazują systematycznych różnic między obszarami wiejskimi i miejskimi. Badania, które koncentrują się na charakterystyce danego obszaru, wykazały, że wyższy poziom samotności wiąże się zwykle z intensywną zmianą populacji związaną z mobilnością, obiektywnym oddaleniem od regionu oraz, gdy uwzględniono poziom sąsiedztwa, większą odległością od parków publicznych i sportu lub obiektów rekreacyjnych, a także postrzeganiem relacji sąsiedzkich jako złe” – podaje raport.

fot. depositphotos

W lutym 2021 roku japoński rząd mianował ministra ds. walki z samotnością i łagodzenia izolacji społecznej. Wielka Brytania zrobiła to już trzy lata temu, jeszcze przed pandemią. Badania potwierdzają, że samotność źle wpływa nie tylko na zdrowie jednostki, ale również na spójność społeczeństw oraz ich sytuację ekonomiczno-gospodarczą. Pandemia uwidoczniła ogromną skalę problemu. Jego rozwiązanie wymaga systemowych działań.

Piotr Boratyński to kierownik biura Fundacji „Ja i Ty” – przedsiębiorstwa społecznego, które zatrudnia sześć osób z niepełnosprawnością i aktywizuje lokalną społeczność Łomży. Zauważył, że w czasie pandemii nie tylko osoby z niepełnosprawnością są mniej aktywne. Pozostali łomżanie także rzadziej uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych, oferowanych przez fundację. „We wrześniu organizowaliśmy festiwal filmowy dotyczący osób z niepełnosprawnością, współfinansowany przez miasto Łomżę. Ze względu na ograniczenia podzieliliśmy program na trzy dni, niestety przyszło tylko 110 osób. Liczyliśmy na większą widownię. Realizujemy również projekt przy wsparciu powiatu łomżyńskiego pod nazwą „Czas na sport – poprawa aktywności fizycznej osób z niepełnosprawnością”. Są to zajęcia na siłowni, zumbie oraz pilatesu. Frekwencja bywa różna. Czasem trzy, a czasem 20 osób – mówi Piotr Boratyński.

Przekonywanie osób z niepełnosprawnością do nawiązania kontaktu jest możliwe, ale to długotrwały proces. „Niektóre z nich są bardziej otwarte. Inne zamknęły się jeszcze bardziej niż przed pandemią” – zauważa Piotr Boratyński.

W 2016 roku ok. 6 proc. mieszkańców północnej Europy czuło osamotnienie. W Europie Zachodniej, Południowej i Wschodniej twierdziło tak 11–13 proc. badanych. W 2020 roku, między kwietniem a lipcem, na skutek lockdownów w całej Europie wzrosło poczucie samotności do 22–26 proc. W Polsce, podobnie jak w Niemczech czy Szwecji, poziom odczuwania samotności wzrósł o ponad 15 proc. Jesteśmy w czołówce krajów, których obywatele odczuwali samotność najdotkliwiej. O mniej niż 10 proc. wzrosły wskaźniki w Grecji i Hiszpanii.

„Spodziewalibyśmy się, że im silniejszy lockdown, tym silniejszy wpływ na samotność. Kiedy jednak przyjrzymy się różnicom między krajami, nie obserwujemy takiego związku: podczas pierwszej fali badania w 2020 roku kraje Europy

Południowej i Zchodniej nałożyły bardziej rygorystyczne ograniczenia niż reszta Europy. Szwecja nie wprowadziła lockdownu, kiedy większość krajów w północnej i wschodniej Europie wprowadziła łagodniejsze restrykcje, gdy wskaźniki infekcji były nadal stosunkowo niskie. Samotność znacznie wzrosła w Szwecji w porównaniu z Włochami czy Hiszpanią. Podobnie gwałtownie wzrosła w Polsce, ale tylko w ograniczonym stopniu w Grecji. Prawdopodobnie dlatego, że kraje różniły się nie tylko siłą swoich restrykcji, ale też na wiele innych sposobów” – podają autorzy raportu.

ELENI KRYŃSKA

Liderzy Dostępności uhonorowani

fot. Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji

Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji wraz z Towarzystwem Urbanistów Polskich już po raz szósty zorganizowało konkurs urbanistyczno-architektoniczny „Lider Dostępności”. 13 października br. w Pałacu Prezydenckim, w obecności Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy, który objął honorowy patronat nad tą inicjatywą, ogłoszono laureatów. Wiceminister funduszy i polityki regionalnej Małgorzata Jarosińska-Jedynak powiedziała: „Dzisiaj nagradzamy tych, którzy w szczególny sposób dbają o osoby z niepełnosprawnościami”. Wielu laureatów skorzystało z Funduszy Europejskich, aby móc zrealizować swoje pomysły.

„Lider Dostępności” to konkurs organizowany od 2015 roku. Jest jednym z najważniejszych tego typu wydarzeń, promujących ideę projektowania budynków oraz przestrzeni, które zapewniają komfort i bezpieczeństwo również osobom z trudnościami w poruszaniu się – zarówno pełnosprawnym (np. rodzicom z wózkiem dziecięcym), jak i osobom z niepełnosprawnością.

„Pięć lat temu wręczyliśmy po raz pierwszy te bardzo ważne nagrody, bo dotyczące przestrzeni publicznej. A zatem takiej, która z samego założenia ma być dostępna dla każdego. Jeśli ma być przestrzenią publiczną, to każdy musi mieć możliwość wejścia i skorzystania z niej. Jeśli tak nie jest, to przestrzeń ta traci walor

publiczności”² – mówił Prezydent RP Andrzej Duda, otwierając galę rozdania nagród. „Lidera Dostępności przyznajemy tym, którzy tworzą budynki i przestrzenie modelowe, warte naśladowania w idei, projekcie i wykonawstwie” – dodała Ewa Pawłowska, prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji³. Inicjatorem konkursu było stowarzyszenie wraz z jego założycielem, nieżyjącym już Piotrem Pawłowskim, który w wieku 18 lat, po niefortunnym skoku do wody, doznał urazu rdzenia kręgowego i paraliżu czterech kończyn. Od początku w organizację tej inicjatywy włączyło się też Towarzystwo Urbanistów Polskich.

W tegorocznej edycji konkursu wyodrębnionych zostało siedem kategorii. Do walki o nagrody

¹ Źródło: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/architektoniczni-liderzy-dostepnosci>
² Źródło: www.integracja.org
³ Tamże.

NAGRODY I WYRÓŻNIENIA W VI EDYCJI KONKURSU „LIDER DOSTĘPNOŚCI”	
Kategoria „Architekt/urbanista”	Krzysztof Chwalibóg – <i>nagroda</i>
Kategoria „Przestrzeń publiczna”	Park Miejski w Starogardzie Gdańskim – <i>wyróżnienie</i>
Kategoria „Duży obiekt użyteczności publicznej”	Stacja metra Młynów w Warszawie – <i>nagroda</i>
Kategoria „Obiekt usług lokalnych”	Przedszkole Miejskie nr 20 im. Smoka Felusia w Mielcu – <i>nagroda</i>
	Szkoła Podstawowa nr 174 z Oddziałami Integracyjnymi im. Tadeusza Kościuszki w Warszawie Wesolej – <i>nagroda</i>
	Budynek terapeutyczno-edukacyjny w Mikoszewie – <i>wyróżnienie</i>
Kategoria „Obiekt biurowo-handlowy”	Nowy Targ we Wrocławiu – <i>nagroda</i>
	Varso Place w Warszawie – <i>nagroda</i>
Kategoria „Obiekt mieszkalny/hotelowy”	„Dom Marzeń” w Gdyni – <i>nagroda</i>
Kategoria „Obiekt zabytkowy”	Muzeum Emigracji w Gdyni – <i>nagroda</i>

i wyróżnienia stanęło blisko 40 obiektów. Kapituła postanowiła przyznać osiem nagród i dwa wyróżnienia.

Architekt/urbanista

Laureatem w tej kategorii został Krzysztof Chwalibóg – jeden z pionierów projektowania uniwersalnego w Polsce i wieloletni prezes Stowarzyszenia Architektów Polskich. Był inicjatorem powołania w 1996 roku Polskiej Rady Architektury, której później przewodniczył. Krzysztof Chwalibóg jest znany ze swojej działalności na rzecz dostępności architektonicznej zarówno w Polsce, jak i za granicą. W Turcji stworzył projekt koncepcyjny ośrodka rehabilitacyjno-rekreacyjnego dla osób z niepełnosprawnością w mieście Mahmutlar, a w Chinach otrzymał honorową profesurę Uniwersytetu Architektury i Technologii w Xi’an.

Za swoje zasługi na polu architektury Krzysztof Chwalibóg był wielokrotnie wyróżniany, m.in. w 2012 roku Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. W konkursie „Lider Dostępności” kapituła konkursu nagrodziła go przede wszystkim za wieloletnie, pełne pasji i wytrwałości projektowanie architektury uniwersalnej oraz za wprowadzenie polskich parlamentarzystów z niepełnosprawnością na sejmową mównicę, a także za edukowanie nowych pokoleń architektów, że świat doskonały jest w pełni dostępny dla wszystkich.

Przestrzeń publiczna

Park Miejski w Starogardzie Gdańskim to rozległa wyspa zieleni, która jest znakomitym miejscem na relaks i wypoczynek. W latach 2018–2019 miejsce to przeszło gruntowną modernizację w ramach projektu „Zachowanie wartości przyrodniczych i krajobrazowych korytarza ekologicznego doliny Wierzyca przez ochronę bioróżnorodności oraz ukierunkowanie wykorzystania tego obszaru”, współfinansowanego ze środków unijnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014–2020, Działanie 11.4 Ochrona różnorodności biologicznej.

Z parku korzystają chętnie wszyscy mieszkańcy miasta, w tym osoby z niepełnosprawnością. Wejścia do parku, ścieżki spacerowe i tarasy widokowe są dostosowane do ich potrzeb, a przy zejściu z mostu przy ul. Chojnickiej wybudowano słomowy zjazd.

Kapituła konkursu wyróżniła to miejsce za czytelny układ parkowej kompozycji oraz dostępność ścieżek i tarasów widokowych dla osób ze specjalnymi potrzebami.

Duży obiekt użyteczności publicznej

W Warszawie 4 kwietnia 2020 roku uruchomiono trzy nowe stacje drugiej linii metra, w tym stację

for. Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji

Młynów. Jej budowę zrealizowano w ramach projektu „Budowa II linii metra, wraz z infrastrukturą towarzyszącą i zakupem taboru – etap II”, współfinansowanego z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Działanie 6.1. Rozwój publicznego transportu zbiorowego w miastach.

Kapituła konkursu nagrodziła stację Młynów za to, że jest wzorem w projektowaniu, budowie i aranżacji wnętrz dla wszystkich podobnych obiektów komunikacji publicznej. Zdaniem oceniających, stacja Młynów udowadnia, że tego typu obiekty mogą być maksymalnie dostępne i bezpieczne dla pasażerów ze wszystkimi potrzebami przy jednoczesnym zachowaniu wysokiego poziomu estetycznego przestrzeni.

Udogodnienia zastosowane na tej stacji to m.in. tyflograficzne mapy, opisane alfabetem Braille’a, ścieżki naprowadzające dla osób niewidomych i niedowidzących, informacje w alfabecie Braille’a na poręczach schodów, nowy rodzaj bramek wejściowych, wygodniejszych dla osób poruszających się na wózkach.

Obiekt usług lokalnych

W tej kategorii przyznano dwie równorzędne nagrody. Pierwszą z nich otrzymało Przedszkole Miejskie nr 20 im. Smoka Felusia w Mielcu, dofinansowane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014–2020. Kapituła konkursu doceniła, że jest to miejsce stworzone z myślą o każdym dziecku jako niezależnej jednostce. Przedszkole doskonale łączy kolorową estetykę z dbałością o potrzeby

małych użytkowników, których charakteryzuje różny stopień i rodzaje niepełnosprawności.

Z kolei nagrodzona Szkoła Podstawowa nr 174 z oddziałami integracyjnymi im. Tadeusza Kościuszki w Warszawie Wesołej stanowi dowód na to, że dzięki kreatywności i wspólnemu działaniu można stworzyć miejsce do komfortowej nauki oraz poznawania świata przez uczniów o wszystkich potrzebach. Nowe skrzydło budynku to prawdziwa szkoła różnorodności, która łączy stare z nowym, wykorzystując przy tym naturalne ukształtowanie terenu.

W tej kategorii przyznano też wyróżnienie. Otrzymał je budynek terapeutyczno-edukacyjny w Mikoszewie za przemianę zabytkowej gorzelni w placówkę o nowych celach edukacyjnych, zdrowotnych i społecznych. Przebudowa tego obiektu została dofinansowana ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014–2020 oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Obiekt biurowo-handlowy

W niniejszej kategorii kapituła konkursu również postanowiła przyznać dwie równorzędne nagrody.

Pierwsza z nich dotyczy biurowca Nowy Targ, który stanowi przykład eleganckiej, wielkomiejskiej architektury, dostosowanej do stylu okolicznej przestrzeni. Charakteryzują go wzorcowe rozwiązania, które pozwalają użytkownikom ze specjalnymi potrzebami w pełni korzystać ze wszystkich usług w obiekcie.

Komentarz:

Kamil Kowalski, projektant dostępności, dyrektor Integracja LAB:

„Lider Dostępności” to obecnie największy, najbardziej prestiżowy i rozpoznawalny polski konkurs, promujący projektowanie uniwersalne. Jednocześnie kładziemy nacisk na nagradzanie dobrej architektury – takiej, która jest dostępna dla wszystkich użytkowników, także tych o specjalnych potrzebach, ale prezentuje też wysoką jakość estetyczną i świetny warsztat projektantów.

Konkurs „Lider Dostępności” niewątpliwie przyczynił się do zmiany myślenia projektantów i budowniczych o obiektach oraz przestrzeni dostępnej dla wszystkich. O ile w pierwszej edycji zdarzały się zgłoszenia pokazujące np. integracyjny plac zabaw dla dzieci, którego integracyjność polegała na umieszczeniu jednej huśtawki dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową na placu zabaw, do tego ustawionej daleko, w zamkniętej strefie, o tyle teraz już takie sytuacje się nie zdarzają. Co więcej – doszliśmy do etapu, w którym wymyślenie „czegoś więcej”, poza rozwiązaniami, które uważane są za standard, takie „ABC dostępności”, jest dużym wyzwaniem.

Co roku szczególnie podziwiamy budynki zgłaszane do kategorii „obiekt zabytkowy”. To są niezwykle ciekawe i trudne w realizacji projekty modernizacyjne, które wymagają pogodzenia wielu czynników – zachowania pierwotnego stylu, dostosowania się do wymagań konserwatorskich, pokazania cech indywidualnych projektanta. W ten sposób powstają perełki architektury zabytkowej i nowoczesnie dostępnej, takie jak Muzeum Czartoryskich w Krakowie, Muzeum Emigracji w Gdyni albo Oranżeria w warszawskich Łazienkach Królewskich. Paradoksalnie zatem – być może im więcej nakłada się na projekt ograniczeń, tym jest on lepszy – wymaga większej kreatywności.

Architekci czy pracownice projektowe, które co roku stają do konkursu, przyznają, że wraz z kolejnymi realizacjami zmieniają swoje rozumienie idei dostępności. Dostępność przestaje być dodatkiem, uwzględnianym na końcu procesu projektowego, a staje się podstawą myślenia o obiekcie, otwartym na różnorodne potrzeby swoich użytkowników.

Z kolei Varso Place w Warszawie nagrodzono za ożywienie centrum Warszawy. Jest to nowoczesne centrum biznesowe i przestrzeń publiczna, z której mogą swobodnie korzystać osoby z różnymi niepełnosprawnościami oraz potrzebami.

Obiekt mieszkalny/hotelowy

„Dom Marzeń” w Gdyni otrzymał nagrodę za doskonałe połączenie rozwiązań projektowania uniwersalnego oraz za stworzenie modelowej przestrzeni mieszkalnej, idealnej do życia indywidualnego i we wspólnocie. „Dom Marzeń” łączy w sposób twórczy funkcję mieszkálną z komercyjną i społeczną. Ciekawostką jest, że obiekt posiada też tzw. komfortkę, czyli pomieszczenie wyposażone w dużych rozmiarów przewijak, z którego mogą skorzystać dorosłe osoby z niepełnosprawnością, aby w godnych, higienicznych warunkach, z pomocą opiekunów, zmienić pieluchomajtki.

Obiekt zabytkowy

Muzeum Emigracji w Gdyni otrzymało nagrodę za stworzenie w historycznym budynku Dworca Morskiego miejsca pamięci o wszystkich Polakach wyruszających w świat. Muzeum stanowi przykład modelowej współpracy projektantów i budowniczych ze środowiskami osób ze specjalnymi potrzebami. To również wzorcowa placówka kultury, w której mogą swobodnie i bezpiecznie korzystać wszyscy użytkownicy z niepełnosprawnością.

Muzeum było pierwszą inwestycją samorządową w województwie pomorskim, która otrzymała finansową pomoc w ramach inicjatywy JESSICA, wdrażanej z ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013.

DOMINIK KRZYSZTOFOWICZ

Zdalny monitoring pacjentów

foto: depositphotos

Ministerstwo Zdrowia rozpoczęło prace nad pilotażem programu w zakresie wykorzystania opasek telemedycznych w podstawowej opiece zdrowotnej. Program Opaska Telemedyczna jest finansowany z budżetu państwa kwotą 3,3 mln zł. Przewiduje rozdanie 1000 opasek w celu zdalnego monitorowania stanu zdrowia ozdrowieńców. To kolejna inicjatywa, po Domowej Opiece Medycznej, wspierająca pacjentów w walce z koronawirusem.

Domowa Opieka Medyczna Opaska Telemedyczna

Inspiracją dla programu Opaska Telemedyczna była wcześniejsza inicjatywa Ministerstwa Zdrowia o nazwie Domowa Opieka Medyczna (DOM).

DOM służy monitorowaniu stanu zdrowia pacjentów zarażonych koronawirusem SARS-CoV-2. Do programu zostają automatycznie zakwalifikowani pacjenci powyżej 55. roku życia, a młodsze osoby – po wypełnieniu formularza zgłoszeniowego lub kwalifikacji przez lekarza POZ. Dla pacjentów zarażonych koronawirusem szczególnie ważne w zdalnym monitoringu są regularne pomiary saturacji, tętna i temperatury. W tym celu wykorzystywane są pulsoksymetr i aplikacja Domowa Opieka Medyczna (do pobrania ze strony: www.gov.pl/web/domowaopiekamedyczna/pobierz). Nad stanem zdrowia pacjentów czuwa powołane przez resort zdrowia Centrum Kontaktów i lekarze, którzy w razie konieczności wzywają pogotowie ratunkowe.

Aplikacja umożliwia lekarzom zapoznanie się z historią pomiarów pacjenta. Daje też możliwość sprawdzenia czy pacjent miał kontakt z infolinią, czy udzielono mu teleporady lub czy zaistniała konieczność wezwania do pacjenta pogotowia ratunkowego. W aplikacji jest również informacja o zakończonym monitoringu pacjenta.

Aby pacjent mógł korzystać z aplikacji, musi posiadać smartfona z dostępem do Internetu. W przypadku jego braku pacjenci mogą zgłaszać wyniki swoich pomiarów na automatyczną infolinię, która działa całą dobę pod numerem telefonu: 22 256 53 23.

Po wygranej walce z chorobą pulsoksymetr zostaje zwrócony, aby mogli z niego skorzystać kolejni pacjenci wymagający opieki.

Pomysłodawcy programu tłumaczą, że pomoże on ocenić efektywność świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. W tym celu zostaną wykorzystane opaski telemedyczne, które pozwolą na bieżąco monitorować stan zdrowia pacjentów, którzy ukończyli 18. rok życia, przebyli zakażenie wirusem SARS-CoV-2 i wymagają dalszej opieki oraz diagnostyki. Osoba, która dostanie teleopaskę, będzie musiała spełnić łącznie dwa poniższe warunki:

- być hospitalizowana z powodu zakażenia wirusem SARS-CoV-2 lub mieć stwierdzone w wyniku przeprowadzonej diagnostyki obrazowej zmiany w obrazie radiologicznym, świadczące o zakażeniu wirusowym;
- zostać poinformowana przez świadczeniodawcę o zakresie i zasadach realizacji świadczeń opieki zdrowotnej przewidzianych w programie pilotażowym oraz wyrazić zgodę na udział w tym programie.

Trzy etapy projektu

Program obejmuje trzy etapy.

Pierwszy to oczywiście jego przygotowanie. Resort zdrowia zakupi opaski telemedyczne i wypromuje cały program, a także wdroży funkcjonalność platformy Domowej Opieki Medycznej (DOM), aby była ona przystosowana do obsługi programu.

Drugi etap to wdrożenie. Zajmą się nim realizatorzy programu pilotażowego, czyli wybrane placówki Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ), które mają zawartą umowę z NFZ. Placówki te będą świadczyć opiekę zdrowotną z wykorzystaniem opasek. Ich zadaniem będzie także monitorowanie wdrożenia programu i gromadzenie

danych, które później posłużą do wyliczenia wskaźników efektywności, np. liczby świadczeniobiorców i liczby udzielonych porad.

Na koniec programu pilotażowego zostanie przeprowadzona jego ewaluacja.

37 placówek w programie

W trakcie naboru placówek POZ do programu Opaska Telemedyczna zgłosiło się ich 37 (stan na 21 września 2021 r.). Realizatorzy programu pilotażowego zostali wybrani w ramach otwartego naboru przeprowadzanego przez ministra. Szansę miały placówki z całego kraju. Każda chętna placówka musiała określić liczbę urządzeń, jakiej oczekuje. Pomysłodawcy założyli, że na każdą placówkę przypadnie ich od 20 do 30 sztuk. Placówki udostępnią swoim pacjentom otrzymane opaski. Dzięki temu będzie możliwy zdalny monitoring ich parametrów życiowych.

O czym poinformuje opaska telemedyczna

Jak informuje Ministerstwo Zdrowia, opaska telemedyczna będzie wyposażona w szereg funkcjonalności. Po pierwsze, będzie dokonywać regularnych pomiarów temperatury, tętna i saturacji. W przypadku przekroczenia zadeklarowanych poziomów automatycznie zostanie wysłany stosowny komunikat na platformę DOM. Opaska będzie wyposażona w przycisk „SOS”, oznaczony alfabetem Braille’a. Dzięki temu będzie można szybko powiadomić placówkę medyczną o zagrożeniu życia, zdrowia i bezpieczeństwa pacjenta. Opaska będzie miała również detektor upadku, który spowoduje automatyczne poinformowanie o tym fakcie placówki POZ. Funkcja lokalizacji GPS, wbudowana w opaskę, umożliwi identyfikację miejsca zdarzenia. GPS pomoże także odnaleźć pacjenta, który wybrał przycisk „SOS”. Opaska zostanie również wyposażona w Personalnego Asystenta Głosowego, który poinformuje użytkownika opaski zarówno o naciśnięciu przycisku „SOS” lub wykryciu wypadku, jak i o konieczności zażycia leków czy też o stanie samej opaski (jej naładowaniu albo rozładowaniu). Na koniec warto wspomnieć o czujniku, informującym o zdjęciu opaski. Dzięki temu będzie wiadomo, że pacjent nie założył opaski lub że nieprawidłowo ją założył.

DOMINIK KRZYSZTOFOWICZ

Placówki, które uzyskały rekomendację przyznania grantu (stan na 21 września 2021 r.)

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

Farma-Med Kujawskie Centrum Medyczne Sp. z o.o., Spółka jawna w Inowrocławiu
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Lekarza Rodzinnego w Jaksicach
Przychodnia Kopernika Sp. z o.o. w Grudziądzu
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Grucie

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej PROMED A. Szendź, T. Zieliński – Lekarze Spółka Partnerska w Wysokich
NZOZ Zdrowie w Janowie Podlaskim
Praktyka Lekarza Rodzinnego Salus w Radzynie Podlaskim

WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Domowa Opieka Medyczna Do-Med Sp. z o.o. w Łodzi
NZOZ Sanmed w Łodzi

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

Chiramed Sp. z o.o. w Rabce Zdroju
Przychodnia Medycyna Polska Sp. z o.o. w Krakowie

WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

ADKM Zdrowie Andrzej Osiński w Piastowie
Bartosz Kopański Spółka Komandytowa w Siennie
Centermed Warszawa Sp. z o.o.
Centrum Medyczne Leczy-Med Małgorzata Łęczycka w Żąbkach
Centrum Medyczne Zanmed Sp. z o.o., S.K. w Halinowie
Grupa Zdrowie Arkadiusz Chmieliński w Płońsku
MEDICINES Kazimierz Przepiórski w Bulkowie
Przychodnia Medycyny Rodzinnej M i G Olizarowscy s.c. w Warszawie
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sokotowie Podlaskim
Specjalistyczny Szpital Wojewódzki w Ciechanowie

WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zdrowie Rodziny Sp. z o.o. w Branicach

WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

Centrum Medyczne Eskulap B. i J. Hajnus Sp. Jawna w Sanoku
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sokrates Spółka Komandytowa w Rzeszowie

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Medpharma ZOZ S.A. w Starogardzie Gdańskim
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Medar Dariusz Skudlarski w Tczewie
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Stężyca s.c. w Stężycy
Przychodnia Rogowscy Sp. z o.o., S. K. w Tczewie

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Centermed Katowice 2 Sp. z o.o.
Grupowa Praktyka Lekarzy Rodzinnych Familia Sp. z o.o. w Siemianowicach Śląskich
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska Sanus Sp. z o.o. w Zabrze
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Katowicach
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ogrodzieńcu

WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. L. Rydygiera w Olsztynie

WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE

Poradnia Lekarza Rodzinnego Sp. J. w Poznaniu

WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Marian Jędrzejczyk Sp. z o.o. w Krzęcinie

Zdrowy styl życia

fot. depositphotos

Aktywność fizyczna, zbilansowana dieta, równowaga między nauką a odpoczynkiem oraz życiem zawodowym a rodzinnym – to składowe zdrowego trybu życia. Zapewnienie dobrego zdrowia przez całe życie stanowi jedno z wyzwań dla Komisji Europejskiej w nowej perspektywie finansowej. Jest to również zadanie samorządów, firm, instytucji, szkół i organizacji pozarządowych. Chodzi o promocję zdrowego stylu życia wśród mieszkańców, pracowników, uczniów oraz osób starszych.

Jedną z unijnych inicjatyw, dedykowanych promocji zdrowego stylu życia, jest konkurs, ogłoszony w ramach programu Unia Europejska dla zdrowia (European Union For Health – w skrócie EU4H). Do 25 stycznia 2022 roku można składać wnioski z zakresu upowszechniania właściwych nawyków żywieniowych i aktywności fizycznej, głównie wśród dzieci

edukatorzy znajdują się wśród końcowych beneficjentów przyszłych projektów upowszechniających zdrowy styl życia.

Pandemia koronawirusa przyczyniła się do znacznego zmniejszenia aktywności psychofizycznej społeczności UE. Z powodu kryzysu zdrowotnego dzieci i nastolatki pozbawione zostały możliwości osobistych kontaktów społecznych przez kilka miesięcy. To właśnie najmłodsi, w grupie do osiemnastego roku życia, ponoszą największe konsekwencje psychofizyczne pandemii. Skutki złego odżywiania, braku aktywności fizycznej w wieku dorastania i możliwe problemy psychiczne, wynikające z przebywania poza grupą rówieśniczą, mogą mieć długofalowe następstwa zdrowotne dla kolejnych pokoleń obywateli UE.

Wśród długofalowych, zdrowotnych efektów pandemii są przede wszystkim choroby nowotworowe, sercowo-naczyniowe oraz zaburzenia psychiczne. Profilaktyka tych chorób powinna koncentrować się na aktywności fizycznej i zdrowej diecie, bogatej w warzywa oraz owoce. Propozycje projektów składanych do konkursu powinny zatem uwzględniać priorytety zdrowotne, które dotyczą przede wszystkim zapobiegania stanom chorobowym, głównie u dzieci i młodzieży.

WAŻNE!

i młodzieży. Docelowymi adresatami działań w ramach konkursu (ang. *Action grants for the initiative 'HealthyLifestyle4All': promotion of healthy lifestyles*) są jednak całe rodziny, w tym rodzice i dziadkowie. Również nauczyciele oraz

fot. depositphotos

Nacisk na tworzenie propozycji wniosków z myślą o zapewnieniu dobrostanu zdrowotnego osobom do osiemnastego roku życia nie oznacza, że zapomina się o profilaktyce wśród dorosłych (w tym seniorów). Chociaż w opisywanym konkursie najważniejsze są działania ukierunkowane przede wszystkim na dzieci i młodzież, to jednak ciekawe propozycje projektów, opracowanych z myślą o pokoleniu rodziców i dziadków, również będą brane pod uwagę przez ekspertów na etapie oceny wniosków.

W przypadku dzieci i młodzieży, oprócz właściwej diety oraz aktywności fizycznej, trzeba zadbać o kształtowanie odpowiedniej równowagi między czasem przeznaczonym na naukę a odpoczynkiem. Nauka oznacza często długie przebywanie w klasie lub w domu, przed komputerem – zwłaszcza gdy konieczna jest czasowa nauka zdalna. Z kolei odpoczynek powinien wiązać się z aktywnością i umożliwiać młodym ludziom realizację ich pasji, np. do sportu.

fot. depositphotos

Propozycja wniosku powinna być zgodna z dokumentami UE dedykowanymi zdrowiu. W związku z tym przed rozpoczęciem pracy nad tworzeniem aplikacji warto zapoznać się z programami i inicjatywami UE, dotyczącymi szeroko pojętej tematyki zdrowia, takimi jak: „Europejska kampania przeciwko nowotworom” (ang. *European Code against Cancer*), „Europejski plan walki z rakiem” (ang. *Europe's Beating Cancer Plan*), „Europejski tydzień sportu z uwzględnieniem schematu dla dzieci i młodzieży” (ang. *European Week of Sport including the EU school scheme*), „Strategia promocji UE na rzecz produktów rolno-spożywczych” (ang. *EU promotion policy for agri-food products*) oraz „Plan działania na rzecz rozwoju produkcji ekologicznej” (ang. *Action Plan for the Development of Organic Production*).

Wnioskodawcy powinni zagwarantować, że projekt będzie realizowany przy wsparciu samorządów regionalnych i lokalnych, instytucji edukacyjnych, organizacji społecznych itp. Z jednej strony chodzi o inicjatywy na rzecz promocji zdrowych wyborów żywieniowych, np. stworzenie niewielkich sieci sklepików ze zdrową żywnością w szkołach, z drugiej – potrzebny jest rozwój infrastruktury, sprzyjającej aktywności fizycznej i mobilności, w czym mogą pomóc samorządy oraz instytucje edukacyjne.

WAŻNE!

fot. depositphotos

Dobrym pomysłem jest zaproszenie do współpracy organizacji lokalnych promujących zdrową żywność. Z kolei samorząd, jako partner projektu, mógłby dofinansować – w ramach budżetu obywatelskiego – inicjatywy upowszechniające ideę zdrowego stylu życia, jak np. zawody sportowe, a także działania promujące aktywność fizyczną wśród seniorów i osób w wieku produkcyjnym.

Zgłoszone do konkursu przedsięwzięcia powinny przynieść konkretne rezultaty, jak np. liczba osób, które dzięki udziałowi w projekcie zdecydowały się, po jego zakończeniu, zmienić swoje nawyki żywieniowe oraz styl codziennego życia na bardziej aktywny. Innym efektem może też być poszerzenie współpracy między samorządami, sektorem edukacyjnym a organizacjami pozarządowymi w celu promocji zrównoważonego stylu życia wśród różnych pokoleń.

Aplikacje należy składać w konsorcjach międzynarodowych, z udziałem minimum dwóch partnerów reprezentujących dwa kraje UE lub stowarzyszone.

WAŻNE!

MAGDALENA POKRZYCKA-WALCZAK

Zdrowie psychiczne w czasie pandemii

Pandemia wpłynęła na wiele aspektów codziennego życia, w tym również na eskalację problemów, wynikających z niewłaściwych relacji w miejscu pracy. Zjawiska, takie jak mobbing czy dyskryminacja – tam, gdzie dotąd występowały – uległy zaostrzeniu. Stało się tak z powodu silnych emocji społecznych, spowodowanych niespodziewanym kryzysem zdrowotnym. Negatywne doznania nadal są obecne w dużych skupiskach pracowników, obawiających się często o własne zdrowie. Tymczasem atmosfera pracy wpływa bezpośrednio zarówno na pogorszenie efektów realizowanych zadań, jak i konflikty personalne.

fot. depositphotos

Komisja Europejska dostrzega znaczenie dobrych relacji w miejscu pracy. W związku z tym umożliwia otrzymanie dotacji na inicjatywy temu sprzyjające.

Aktualne zaproszenia do składania wniosków o finansowanie UE w obszarze zdrowia psychicznego uwzględniają już wpływ pandemii na relacje między pracownikami. Zagadnienia tzw. dobrostanu obecne są nie tylko w ramach konkursów dedykowanych zdrowiu psychicznemu w czasie kryzysu zdrowotnego. Możliwe jest ich uwzględnienie w szerszym kontekście, np. przy projektach obejmujących tematykę zapobiegania przestępczości czy profilaktyki chorób psychosomatycznych, wywołanych przewlekłym stresem.

Na dobrostan psychofizyczny w miejscu pracy składają się m.in. bezpieczeństwo, tak istotne w przypadku epidemii, oraz zdrowe, koleżeńskie relacje. Chodzi głównie o wsparcie osoby potrzebującej w sytuacji kryzysowej, zawodowej lub osobistej. W przypadku gorszego samopoczucia lub przytłoczenia obowiązkami pracownik powinien móc liczyć np. na mniejsze obciążenie pracą, ale przede wszystkim – wsparcie emocjonalne.

WAŻNE!

Obecnie, w ramach programu Unia Europejska dla zdrowia (EU4Health), można składać aplikacje do trzynastu działań (tzw. *Joint Actions*) z zakresu szeroko pojętej tematyki zdrowia. Warunkiem złożenia wniosku jest stworzenie konsorcjum z udziałem przynajmniej dwóch partnerów z krajów UE lub państw stowarzyszonych.

fot. depositphotos

fot. depositphotos

Jeden z tych trzynastu konkursów dotyczy ochrony zdrowia psychicznego w kryzysie. Do 25 stycznia 2022 roku trwa nabór wniosków do konkursu dedykowanego wdrażaniu najlepszych praktyk ochrony zdrowia mentalnego w czasie pandemii (ang. *Action grants to support implementation of best practices on the ground with direct impact on the effort to tackle mental health challenges during COVID-19*)¹. Aplikacje powinny prezentować konkretne działania edukacyjne i upowszechniające, skierowane do określonych grup, np. pracowników korporacji, nauczycieli, dzieci i młodzieży lub osób starszych. Warto, aby uwzględniały dzielenie się dobrymi praktykami, w czym pomocna może okazać się strona internetowa „Wsparcie zdrowia psychicznego w czasie COVID-19” (ang. *COVID-19 mental health support*)², prowadzona przez Komisję Europejską w ramach Platformy Strategicznej Zdrowie (ang. *Health Policy Platform*).

Najlepsze i najbardziej obiecujące – pod względem sprostania wyzwaniom grup docelowych – praktyki będą wdrażane z udziałem przedstawicieli pracodawców oraz organizacji zajmujących się mentalnym zdrowiem publicznym. Kluczowe są pomysły, które pozwolą zapobiegać poważnym konsekwencjom psychicznym COVID-19 w konkretnych środowiskach, a także inicjatywy rozwiązujące aktualne problemy związane z eskalacją negatywnych zjawisk, jak np. mobbing czy dyskryminacja.

¹ Więcej informacji znajduje się pod linkiem: https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/funding/docs/wp2021_annex_en.pdf (s. 23–24)

² <https://emdr-europe.org/european-partnership/covid-19-mental-health-support-networkthe-eu-health-policy-platform-hpp/>

Przykładowy projekt, zgłoszony w tym konkursie, może również dotyczyć wykorzystania nowoczesnych rozwiązań cyfrowych w badaniach nad stresem pracowników w korporacjach.

Nasilone reakcje emocjonalne pracowników w czasie pandemii mogą powodować określone skutki dla firm oraz instytucji publicznych. Chodzi tu o nadmierne korzystanie ze zwolnień lekarskich czy nawet rotację osób niezadowolonych z atmosfery pracy. Do menedżerów poszczególnych zespołów należy szczególna dbałość o stosowanie właściwych technik zarządzania w sytuacji kryzysowej.

Organizacja szkoleń dla menedżerów zarządzających zespołami w czasie długotrwałego kryzysu zdrowotnego i emocjonalnego powinna być połączona z obserwacją rezultatów stosowanych w praktyce technik zarządzania stresem. Dodatkowo warto wykorzystać nowoczesne technologie dostępu do danych w czasie realnym, by monitorować zmiany w stylu zarządzania oraz ich wpływ na poziom stresu u pracowników.

WAŻNE!

Istnieją aplikacje, których zastosowanie inspirowuje i motywuje pracowników do lepszej kontroli stresu wynikającego z wykonywanej przez nich pracy. Wtedy niezbędne jest uzyskanie zgody użytkowników na przekazywanie danych związanych m.in. z aktualnym poziomem kortyzolu, czyli hormonu stresu. Wykorzystanie aplikacji w czasie pandemii i analiza pozyskanych wyników może być istotną wartością dodaną potencjalnego projektu.

Do udziału w projekcie warto zaprosić, oprócz informatyków, także psychologów, psychiatrów oraz przedstawicieli nauk społecznych, np. socjologów. Chodzi o zaproponowanie działań komplementarnych, czyli uzupełniających się, aby projekt był atrakcyjny.

WAŻNE!

Analiza zagadnień związanych z zarządzaniem stresem w czasie pandemii może być przydatna również po zakończeniu kryzysu epidemicznego. Chodzi bowiem o niwelowanie społecznych skutków funkcjonowania przez długi czas w sytuacji trudnej emocjonalnie.

MAGDALENA-POKRZYCKA WALCZAK

E-zdrowie – szansa i wyzwanie dla projektów międzynarodowych

fot. depositphotos

Pandemia koronawirusa wpłynęła nie tylko na trudności związane z realizacją projektów UE, ale stała się także szansą dla przedsięwzięć dotyczących szeroko pojętego tematu e-zdrowia. Wnioskodawcy, którzy jeszcze przed ogólnoswiatowym kryzysem zdrowotnym dostrzegli w tej tematyce szansę na atrakcyjny projekt międzynarodowy, nie pomylili się. Co ciekawe, na razie w konsorcjach badawczych brakuje przedstawicieli sektora medycznego.

Chociaż w 2019 roku nikt nie mógł przewidzieć skutków pandemii w Europie i na świecie, to właśnie już wtedy grupa naukowców opracowała projekt z zakresu e-zdrowia pod angielską nazwą *Preserving Fundamental Rights in the Use of Digital Technologies for e-Health Services* (tłum. ochrona podstawowych praw przy wykorzystywaniu technologii cyfrowych w usługach e-zdrowia). Koncepcja ukierunkowana była na seniorów. Przedsięwzięcie miało ich zachęcić do zdrowego odżywiania oraz umożliwić dostęp do elektronicznych usług zdrowotnych za pośrednictwem nowoczesnych narzędzi informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Aplikację złożono w konkursie Twinning programu Horyzont 2020. Ocena merytoryczna wniosku przypadła na okres pandemii koronawirusa, która spowodowała nagły wzrost znaczenia narzędzi ICT w walce z kryzysem zdrowotnym w UE oraz poza

jej granicami. Wniosek uzyskał maksymalną liczbę punktów.

Pomysły na projekt

UE od wielu lat boryka się z problemami demograficznymi i wciąż rosnącą liczbą osób starszych. Z tego też wynika konieczność zapewnienia im właściwej opieki medycznej. Innowacje w zakresie e-medycyny są lepiej odbierane przez osoby młodsze niż seniorów, którzy często doświadczają tzw. wykluczenia cyfrowego. Obecny kryzys zdrowotny pokazuje, że cyfryzacja obszaru zdrowia stanowi kluczowy element walki z koronawirusem. Oferuje bowiem m.in. możliwość diagnostyki bez wychodzenia z domu, co w przypadku osób starszych, zazwyczaj mających niską odporność, ma niezmiernie istotne znaczenie.

WAŻNE! Pomysł na projekt powinien:

- być innowacyjny,
- odnosić się do priorytetów wskazanych w kluczowych dokumentach UE oraz wytycznych,
- wpisywać się w aktualną sytuację społeczną (czyli odwoływać się do diagnozy potrzeb, identyfikować problemy i wskazywać możliwości ich rozwiązania).

Przepis na sukces projektu z zakresu e-zdrowia to wypadkowa kilku istotnych zagadnień, które należy rozwiązać. Pierwszy z nich to starzenie się społeczeństwa i konieczność zapewnienia seniorom właściwej opieki z wykorzystaniem e-usług zdrowotnych. Drugi dotyczy niewłaściwych nawyków żywieniowych osób starszych oraz braku zbilansowanej diety, co wymaga zmiany świadomości tej grupy społecznej. Trzeci jest związany z potrzebą modyfikacji trybu życia seniorów i uświadomieniem im, że codzienna aktywność fizyczna jest również istotna dla zapewnienia optymalnego stanu zdrowia.

W przypadku omawianego przedsięwzięcia, oprócz tematyki starzenia się społeczeństwa i usług e-zdrowia, istotne okazało się również to, aby instytucje, uczelnie i firmy tworzące konsorcjum międzynarodowe dzieliły się swoją wiedzą oraz doświadczeniem w zakresie zarządzania projektami oraz upowszechniania osiągniętych rezultatów.

Opisywany projekt jest realizowany w ramach programu Twinning. Nadrzędnym celem konkursu jest upowszechnianie dobrych praktyk z obszaru społecznego lub gospodarczego, wykorzystujących zdobycze nauki. Twinning stanowi szansę na wzmocnienie konkretnego obszaru badań w ramach danej instytucji i umożliwia jej współpracę z przynajmniej dwoma jednostkami badawczymi, pełniącymi wiodącą rolę na arenie międzynarodowej.

Co jest ważne podczas przygotowywania wniosku

Chociaż o zagadnieniach e-zdrowia napisano już wiele artykułów naukowych i publikacji, to do tej pory nie było przedsięwzięcia z zakresu ochrony podstawowych praw pacjentów, korzystających z e-usług medycznych. We wniosku o dofinansowanie wiele miejsca poświęcono również nowoczesnym technologiom informacyjno-komunikacyjnym, które – choć stwarzają wiele możliwości – niosą też konkretne zagrożenia. Ten aspekt projektu stanowi przykład innowacyjnego podejścia do tematyki ochrony zdrowia w sferze cyfrowej.

Ryzyko naruszenia zasad etycznych i praw człowieka, w tym prawa do prywatności czy własności danych osobowych, to wyzwania, które stoją przed projektantami nowych technologii. Aplikacje mobilne muszą gwarantować poszanowanie praw podstawowych. W ramach realizowanego projektu naukowcy podjęli się próby

fot. depositphotos

wyjaśnienia rzeczywistych granic e-usług dla zdrowia, rozumianych jako kwestie etyczne, prawne i technologiczne. W tym celu planowane jest przeprowadzenie wielu konferencji, warsztatów, spotkań oraz wyjazdów studyjnych z udziałem przedstawicieli użytkowników końcowych przedsięwzięcia, czyli organizacji, których działalność polega na wspieraniu seniorów.

Im więcej partnerów instytucjonalnych i biznesowych, tym lepiej

Międzynarodowe konsorcjum projektowe składa się z instytucji oraz firm reprezentujących Polskę, Włochy i Belgię, ale wspierający eksperci pochodzą również m.in. z USA, Wielkiej Brytanii oraz Irlandii. Wśród polskich instytucji uczestniczących w przedsięwzięciu jest szkoła wyższa, ale także klaster medyczny, organizacja wspierająca seniorów oraz samorządy.

Specjaliści reprezentują różne dziedziny wiedzy – od nauk o polityce i administracji, po nauki prawne, socjologię oraz informatykę. Brakuje jednak wśród nich przedstawicieli nauk medycznych. Tymczasem lekarze geriatrzy czy psychiatry mogliby wesprzeć międzynarodowy zespół projektowy w testowaniu rozwiązań przyjaznych seniorom, którzy są bezpośrednimi odbiorcami opracowywanych w ramach projektu rozwiązań.

Dołączenie do projektu ekspertów z zakresu psychiatrii czy geriatry mogłoby w istotny sposób wesprzeć realizację zadań projektowych i przyczynić się do osiągnięcia planowanych rezultatów projektu, również poprzez ich upowszechnienie w środowisku medycznym.

WAŻNE!

Pandemia istotnie wpłynęła na wykorzystanie środków finansowych w realizowanym przedsięwzięciu, zwłaszcza tych przeznaczonych na podróże służbowe. Konferencje i wyjazdy studyjne zostały częściowo zastąpione wydarzeniami w formacie on-line. Zaoszczędzone środki mogą zostać wykorzystane na wynagrodzenia dodatkowych ekspertów, którzy nie zostali uwzględnieni na etapie składania wniosku.

Jakiegokolwiek zmiany w budżecie projektu lub w składzie zespołu projektowego (w tym dołączenie nowych ekspertów) muszą zostać uzgodnione z oficerem projektu w Komisji Europejskiej. Konieczne jest uzasadnienie proponowanych zmian oraz opis planowanych efektów, które uda się uzyskać dzięki ich wprowadzeniu.

PAMIĘTAJ!

W uzasadnieniu poszerzenia składu ekspertów można podkreślić, że realizacja projektu w czasie pandemii koronawirusa przyczynia się do odkrywania kolejnych istotnych obszarów badawczych, które wymagają analizy, aby efekty przedsięwzięcia – innowacyjnego, a jednocześnie niezmiernie pożądanego w obecnej sytuacji – mogły być przydatne do ogólnego zastosowania.

Rezultaty projektu pozwolą zaplanować kolejne przedsięwzięcia

Wśród efektów projektu wymieniane są m.in. innowacyjne produkty w obszarze e-zdrowia, które będą opracowywane z poszanowaniem podstawowych praw człowieka. Przykład takiego nowoczesnego rozwiązania stanowi aplikacja lub narzędzie IT, wspierające seniorów w zakresie utrzymania ich dobrostanu psychofizycznego poprzez możliwość korzystania z opieki profilaktycznej w obszarze żywienia i diety. Planowane jest stworzenie tzw. wspólnej mapy badawczej (ang. *Joint Research Map*) w obszarze e-zdrowia pomiędzy instytucjami badawczymi i edukacyjnymi, uczestniczącymi w projekcie.

WAŻNE! Zarówno podczas realizacji, jak i po zakończeniu projektów UE, które są dedykowane priorytetowym obszarom, takim jak ochrona zdrowia, duże znaczenie ma upowszechnianie osiągniętych rezultatów.

Ze względu na fakt, że realizacja projektu odbywa się w wyjątkowym czasie – podczas wzrastającej liczby zachorowań na koronawirusa w Polsce i UE – okazać się może, że naukowcom oraz przedstawicielom biznesu, biorącym udział w pracach projektowych, uda się po raz kolejny wyprzedzić rzeczywistość. Jest bowiem bardzo prawdopodobne, że beneficjenci wdrażanych rozwiązań (głównie seniorzy wraz z opiekującymi się nimi geriatrami i psychiatrami) zainspirują badaczy i naukowców z komplementarnych dziedzin do podjęcia kolejnych tematów, istotnych dla zdrowia publicznego w starzejącym się europejskim społeczeństwie.

Upowszechnianie rezultatów projektu

Każdy projekt, realizowany z wykorzystaniem Funduszy Europejskich, wymaga odpowiedniej promocji i upowszechniania jego efektów. W przypadku inicjatywy z zakresu e-zdrowia

fol. depositphotos

wszystkie działania w ramach przedsięwzięcia są opisywane w mediach społecznościowych. Na wybranych portalach oraz na łamach prasy drukowanej publikowane są również artykuły sponsorowane.

Już podczas realizacji projektu warto zaprosić do współpracy dziennikarzy, specjalizujących się w tematyce ochrony zdrowia, a także osoby starsze, pracujące w branżowych mediach. Nie wystarczy samo zorganizowanie konferencji prasowej. Konieczne jest utrzymanie stałego kontaktu z przedstawicielami mediów. Należy wysyłać im newslettery i linki do konkretnych informacji, zamieszczanych w mediach społecznościowych.

WAŻNE!

Doskonałym pomysłem na upowszechnienie wypracowanych rozwiązań może być zorganizowanie wizyty studyjnej dla dziennikarzy do miejsc dziennego pobytu seniorów, aby mogli zobaczyć, jak seniorzy korzystają z aplikacji, stworzonej przez zespół projektowy we współpracy ze specjalistami zajmującymi się na co dzień osobami starszymi.

MAGDALENA POKRZYCKA-WALCZAK

fol. depositphotos

Równowaga między życiem zawodowym a rodzinnym

Family Balance Inventory (FABI) to narzędzie diagnostyczne, które pozwala ocenić sposób równoważenia życia zawodowego i rodzinnego w związkach. Powstało w latach 2017–2021 podczas wdrożenia międzynarodowego projektu „Innowacyjne narzędzie diagnozy indywidualnych kompetencji równoważenia życia rodzinnego i zawodowego”. Przedsięwzięcie otrzymało dofinansowanie z Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020. Jego realizatorami byli przedstawiciele Wydziału Studiów nad Rodziną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego – lidera projektu, a także Katedry Pedagogiki Społecznej oraz Diagnostyki Psychologicznej i Interwencji Katolickiego Uniwersytetu Eichstätt–Ingolstadt, EDU Research Polska sp. z o.o. i Stowarzyszenia KARAN.

fot. depositphotos

Idea i założenia projektu

Pomysłodawcy przedsięwzięcia zauważyli, że dotychczas stosowane narzędzia diagnostyczne w obszarze równoważenia pracy oraz życia osobistego i rodzinnego nie dostarczały takich informacji, które umożliwiłyby podjęcie skutecznych działań interwencyjnych na rzecz osób potrzebujących wsparcia. W związku z tym zmienili swoje podejście do problemu. Zamiast, jak dotychczas identyfikować aspekty sporne w relacji praca – rodzina, postanowili szukać u osób potrzebujących wsparcia kompetencji, pozwalających im zbudować indywidualną strategię radzenia sobie z sytuacją. Inspiracją była dla nich metodyka poradnictwa coachingowego.

Innowacja przedsięwzięcia polegała również na zastosowaniu metody *ambulatory assessment*, zaproponowanej przez niemieckiego partnera.

Współcześnie badanie w tej formule odbywa się z wykorzystaniem smartfona (lub innego urządzenia mobilnego), wyposażonego w odpowiednią aplikację, zintegrowaną z odpowiednio przygotowanym systemem informatycznym, pozwalającym na gromadzenie, przetwarzanie oraz analizowanie zbieranych w ten sposób danych w czasie rzeczywistym lub zbliżonym do rzeczywistego. Badani w trakcie kilku- lub kilkunastodniowych pomiarów udzielają wielokrotnych, bezpośrednich informacji zwrotnych w istotnych momentach dnia codziennego.

Opis rozwiązania

W toku realizacji projektu wypracowane zostało psychometryczne narzędzie pn. *Family Balance Inventory (FABI)*, składające się z szeregu stwierdzeń dotyczących funkcjonowania w domu rodzinnym i pracy, na które badani odpowiadają w 14-dniowym cyklu diagnostycznym. Samo narzędzie stosowane jest przez 12 kolejnych dni (dzień 2.–13.), obejmujących dni pracy i dni wolne od pracy. W pierwszym i ostatnim dniu cyklu (dzień 1. i 14.) dokonywana jest ocena zmiennych, które można uznać za stosunkowo trwałe, mniej wrażliwe na codzienne zmiany, takie jak: cechy osobowości, poczucie koherencji, wytrzymałość, cele małżeńskie, subiektywna ocena stanu zdrowia, ocena doświadczanego stresu oraz subiektywnego dobrostanu.

Ambulatory assesment (AA) – zbiór podejść ukierunkowanych na modelowe ujęcie, wyjaśnienie, opis oraz testowanie złożonych, dynamicznych procesów psychologicznych (np. emocji, stylów poznawczych, oczekiwań, wzorców zachowań i ich fizjologicznych korelatów codziennego życia) z uwzględnieniem dynamiki, cykliczności i zmienności.

fot. Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Badanie za pomocą prezentowanego narzędzia pozwala na uchwycenie istotnych obszarów odnoszących się do możliwości równoważenia ról rodzinnych i zawodowych zarówno w aspekcie indywidualnym (wyniki poszczególnych partnerów), jak i relacyjnym (sprężone porównanie wyników uzyskanych w parach, przez partnerów biorących udział w badaniu). Aspekt relacyjny jest szczególnie ważny dla uchwycenia dynamiki procesów związanych możliwościami równoważenia ról rodzinnych i zawodowych oraz odpowiedniego ich wykorzystania w poradnictwie czy też coachingu rodzinnym.

Szczegółowy opis postępowania diagnostycznego oraz możliwości zastosowania opisane zostały w książce pt. „Diagnoza równowagi między życiem zawodowym i rodzinnym z wykorzystaniem FABI – Family Balance Inventory”, wydanej w ramach projektu oraz dostępnej na stronie www.fabi1.pl.

Wnioski i doświadczenia

Wypracowane w ramach projektu rozwiązania wdrożono w dziesięciu uczestniczących w ostatniej fazie projektu instytucjach, w tym na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz ośrodkach i filiach Stowarzyszenia KARAN w Polsce. Narzędzie spotkało się z dużym zainteresowaniem ze strony użytkowników – diagnostów, coachów, terapeutów, psychologów.

Realizacja projektu w okresie pandemii pokazała, że za aktualny obszar dociekań – zarówno naukowych, jak i praktycznych – uznać należy

funkcjonowanie rodziny w kontekście wkroczenia aktywności zawodowych i edukacyjnych w jej przestrzeń. Granica pomiędzy pracą a życiem osobistym coraz częściej się zaciera i jest zmienna. Praca zdalna, stanowiąca do tej pory ciekawe, ale nie znajdujące się w głównym nurcie rozważań zjawisko, stała się nieodłącznym elementem doświadczeń życiowych dla milionów, a problematyka godzenia i równoważenia życia zawodowego i rodzinnego zyskała zupełnie nowy wymiar. Pytania o to, jak integrować te dwa obszary doświadczeń i aktywności życiowych muszą zostać postawione częściowo na nowo, uwzględniając sytuację, w której może już nie być fizycznych, czasowych czy społecznych granic, a zarządzanie w systemie pracy i/lub rodziny odbywa się w zupełnie nowych warunkach ramowych. FABI to pomocne narzędzie, pozwalające znaleźć odpowiedź na wiele nowych pytań.

DR MAREK KULESZA
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego,
Instytut Pedagogiki

nauczyciel akademicki, badacz społeczny, menedżer projektów wdrożeniowych, badawczych i edukacyjnych, trener, coach, superwizor, ekspert w licznych międzynarodowych przedsięwzięciach badawczo-rozwojowych, inicjator, autor i realizator kilkunastu projektów krajowych oraz międzynarodowych, współfinansowanych ze środków UE, dotyczących m.in. profesjonalizacji oraz zapewnienia jakości usług społecznych, wykorzystania coachingu i superwizji w obszarze działań społecznych, pracy z rodzinami, rozwoju zawodowego, relacji między życiem zawodowym a rodzinnym oraz szkoleń

Szkoła dostępna dla wszystkich uczniów

Dwa partnerstwa, prowadzące bliźniacze projekty, wspólnie opracowały Model Dostępnej Szkoły, którego testowanie właśnie rozpoczyna się w wielu polskich placówkach. Testy pomogą przygotować ostateczny wzorzec szkoły przygotowanej zarówno architektonicznie, jak i kadrowo do przyjmowania dzieci z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami.

W ubiegłym roku, na przełomie września i października, odbyła się konferencja prasowa, na której zaprezentowano startujący wtedy projekt „Dostępna szkoła”. Pomysł jego realizacji zrodził się w odpowiedzi na konkurs ogłoszony przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej jako pilotaż działania „Szkoła bez barier” w ramach programu Dostępność Plus. „Wszystkie dzieci zasługują na równe szanse. Szkoły to miejsca, gdzie dziecko zdobywa wiedzę, uczy się postaw oraz kompetencji społecznych i nawiązuje relacje z rówieśnikami. Aby szkoły były gotowe na przyjęcie ucznia z niepełnosprawnością

lub ze specjalnymi potrzebami, muszą stać się prawdziwie dostępne. Temu służy właśnie nasze wsparcie w zakresie Dostępnych szkół¹ – mówiła w trakcie tej konferencji minister Małgorzata Jarosińska-Jedynak.

Pierwszy projekt, zatytułowany „Dostępna szkoła”, jest wdrażany przy wsparciu Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 przez Fundację Fundusz Współpracy oraz Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego. Bliźniacze przedsięwzięcie, pn. „Dostępna Szkoła – innowacyjne

¹ Źródło: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/wiadomosci/szkola-bez-barier-program-dostepnosc-plus/>

fot. depositphotos

rozwiązania w kreowaniu przyjaznej przestrzeni edukacyjnej z uwzględnieniem potrzeb uczniów oraz otoczenia”, jest realizowane przez partnerstwo Rzeszowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, Stowarzyszenia Młodych Lubuszan i Politechniki Gdańskiej.

Oba partnerstwa wspólnie przygotowały Model Dostępnej Szkoły. Jego testy przeprowadzają jednak osobno. Niniejszy artykuł powstał w wyniku rozmowy z przedstawicielami Fundacji Fundusz Współpracy.

Poprawa dostępności w szkołach podstawowych

Projekt „Dostępna szkoła” ma wspierać szkoły podstawowe wymagające poprawy w zakresie szeroko rozumianej dostępności. Ideą, która przyświecała twórcom tej inicjatywy, była wizja szkoły, w której każde dziecko może w pełni rozwinąć swój potencjał. Ich marzeniem jest stworzenie szkoły, w której życiu będzie mógł uczestniczyć każdy uczeń, nauczyciel i rodzic, bez względu na ograniczenia wynikające z posiadanej niepełnosprawności czy specjalnych potrzeb. „Istnieje rozdział między przepisami, które w teorii gwarantują każdemu dziecku prawo do dostosowanej do indywidualnych potrzeb edukacji w szkole rejonowej, a praktyką, która utrudnia realizację tego prawa. Niestety, do tej pory szkoły borykają się z wieloma problemami, które utrudniają, bądź uniemożliwiają zapewnienie pełnej dostępności” – tłumaczy Agnieszka Luck, kierowniczka projektu „Dostępna szkoła” w Fundacji Fundusz Współpracy. „Szczególnie poważnym problemem są bariery architektoniczne, występujące w większości funkcjonujących szkół, brak specjalistycznego wyposażenia, brak specjalistów, a przede wszystkim zbyt mała świadomość wymogów dostępności wśród organów prowadzących, kadry zarządzającej i nauczycieli, a także niedostateczna otwartość kadry na indywidualne potrzeby uczniów” – dodaje.

Model Dostępnej Szkoły

Wspomniany wyżej Model Dostępnej Szkoły, stworzony przez ekspertów ds. dostępności, ma służyć poprawie dostępności szkół podstawowych poprzez eliminowanie barier w różnych obszarach: architektonicznym, technicznym, związanych z organizacją, procedurami i kompetencjami kadry, sposobem prowadzenia różnych działań, realizowania orzeczeń, dostępu do specjalistów itp. Model nie zakłada, że zostaną

one wyeliminowane jednocześnie i nagle, a wręcz przeciwnie – zakłada stopniowe osiąganie przez placówki zdefiniowanych poziomów dojrzałości.

Wejście na poziom podstawowy oznacza, że szkoła realizuje przepisy polskiego prawa oświatowego oraz zapisy Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (zwanej dalej Konwencją), zgod-

fot. depositphotos

nie z założeniem pełnej i realnej indywidualizacji procesu kształcenia. Poziom średnio zaawansowany uwzględnia wprowadzenie szeregu rozwiązań dotyczących podnoszenia świadomości, umiejętności i kwalifikacji pracowników, wyposażenia, kwestii organizacyjno-finansowych, architektonicznych oraz komunikacyjnych. Poziom zaawansowany obejmuje z kolei innowacje, które nie należą do obowiązków szkół i organów prowadzących ujętych w przepisach, natomiast w znaczący sposób podnoszą jakość edukacji.

Model został stworzony na podstawie definicji dostępności wynikającej z Konwencji i zdefiniowane tam prawo do edukacji. „W myśl art. 24 tego

Kto i na co może liczyć?

- MDS – czyli kompendium wiedzy o standardach dostępności szkoły (dla wszystkich)
- Narzędzie do samooceny poziomu dostępności – autodiagnoza (dla wszystkich)
- Konsultacje w zakresie dostępności (aplikujący o grant)
- Audyt dostępności szkół (dla tych, którzy pozytywnie przeszli pierwszy etap rekrutacji)
- Konsultacje na etapie przygotowania wniosku właściwego (dla tych, którzy pozytywnie przeszli pierwszy etap rekrutacji)
- Pomoc w przygotowaniu Indywidualnego Planu Poprawy Dostępności (dla tych, którzy pozytywnie przeszli pierwszy etap rekrutacji)
- Wsparcie grantowe na przetestowanie Modelu Dostępnej Szkoły (dla tych, którzy pozytywnie przeszli drugi etap rekrutacji)
- Kurs e-learningowy na temat dostępności szkół (w przygotowaniu)
- Materiały multimedialne (filmy, podcasty itp.) na temat dostępności (w przygotowaniu)
- Publikacje, materiały edukacyjne z zakresu podnoszenia dostępności (dla wszystkich)
- Szkolenia (dla grantobiorców)
- Sieciowanie – wymiana doświadczeń (dla grantobiorców)
- Doradztwo merytoryczne i w zakresie finansowo-administracyjnym (dla grantobiorców)

dokumentu, państwo powinno zapewnić prawo do edukacji bez dyskryminacji i na zasadach równych szans. Dostępność w tym kontekście powiązana jest bezpośrednio także z koncepcją edukacji włączającej – jest środkiem do osiągnięcia celu, jakim jest dostosowana do potrzeb edukacja dla wszystkich. W związku z przyjęciem takiego podejścia przedstawione w modelu rozwiązania mają na celu nie tylko zwiększenie dostępności przestrzeni szkolnej i całego procesu edukacji, ale powinny przyczynić się do wprowadzenia

mechanizmów zapobiegających dyskryminacji i wspierać realizację zasady równości szans” – tłumaczy Agnieszka Luck.

W Modelu Dostępnej Szkoły założono, że projektowane działania w zakresie dostępności, włączenia i niedyskryminacji dotyczą nie tylko uczniów, ale szerokiej społeczności szkolnej (kadry pedagogicznej i administracyjnej, rodziców i opiekunów, współpracujących ze szkołą podmiotów itd.).

fot. depositphotos

Na etapie opracowywania modelu odbyły się konsultacje z nauczycielami i dyrektorami szkół, Radą ds. Dostępności, Ministerstwem Edukacji, a także Ośrodkiem Rozwoju Edukacji. Aktualna wersja modelu znajduje się na stronie <https://model.dostepnaszkola.info/>. Ta właśnie wersja została skierowana do testowania w szkołach podstawowych. Przez cały okres testowania (tj. do 2023 roku) zbierane będą dane na potrzeby aktualizacji modelu. „Na podstawie ich analizy w 2023 roku powstanie ostateczna wersja Modelu Dostępnej Szkoły, która będzie służyła wszystkim placówkom edukacyjnym do zwiększenia wiedzy na temat dostępności, do samodzielnej oceny poziomu dostępności własnej placówki oraz do planowania i realizacji działań, mających na celu uzyskanie określonego poziomu dostępności” – wyjaśnia Agnieszka Luck.

Testy czas zacząć

Testowanie Modelu Dostępnej Szkoły (MDS) jest w początkowej fazie. W wakacje podpisano pierwsze umowy z grantobiorcami, a ostatnie mają być podpisane w lutym przyszłego roku. Jednymi z pierwszych organów prowadzących szkoły, które podpisały umowy o powierzenie grantu, są powiat wieluński, gmina Głogów, gmina Nowa Sól – miasto, gmina Borki. Pozostałe organy prowadzące, które kwalifikują się do podpisania umowy, są wymienione na listach

rankingowych, zamieszczonych na stronie www.dostepnaszkola.info.

Ci grantobiorcy, którzy mają to już za sobą, znajdują się teraz w fazie przygotowania zamówień publicznych, poszukiwania wykonawców itd. W ramach testowania w szkołach będą się odbywać – często szeroko zakrojone – prace remontowe, szkolenia kadry, przygotowanie i zmiana procedur, zakup specjalistycznego sprzętu. Projekt oferuje bardzo szerokie wsparcie dla szkół zakwalifikowanych do testowania. Mogą również z niego skorzystać – w innym zakresie niż grantobiorcy – pozostałe polskie szkoły.

Oczywiście szkoły, które podpiszą umowę, otrzymują także granty. Budżet projektu to 70 mln zł, z czego ponad 57,9 mln zł to środki przeznaczone na granty dla organów prowadzących, czyli na testowanie modelu. Pojedynczy grantobiorca może otrzymać grant do wysokości 1,35 mln zł.

Trzeba pamiętać, że na efekty projektu, w tym gotowy Model Dostępnej Szkoły, trzeba będzie trochę poczekać. „Są to działania długofalowe i nie należy się spodziewać w tym przypadku bardzo szybkich rezultatów. Będą one widoczne dopiero w ostatnim roku realizacji projektu” – tłumaczy Agnieszka Luck.

DOMINIK KRZYSZTOFOWICZ

Agnieszka Luck, kierowniczka projektu „Dostępna szkoła”

Dzięki udziałowi w projekcie szkoły mogą się podjąć likwidacji barier architektonicznych. Trzeba pamiętać, że w Polsce mamy prawie 3 tys. szkół tzw. tysiąclatek, które architektonicznie nie spełniają standardów dostępności. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku szkół umiejscowionych w obiektach zabytkowych, budynkach poniemieckich itp. W przeważającej liczbie przypadków w tego typu budynkach, mimo remontów, nie ma zapewnionej pełnej dostępności, szczególnie dostępności pionowej, czyli dostępu do wszystkich kondygnacji. Najczęściej wymaga to kosztownych i długotrwałych prac remontowych, a dzięki grantom i doradztwu w projekcie będzie można to zrobić w najbardziej ekonomiczny sposób. Po przeprowadzonych w szkołach audytach widać, że również w nowszych czy nowo wyremontowanych budynkach często nie są spełnione wszystkie normy dostępności. Może to wynikać z braku wystarczającej wiedzy na temat dostępności osób odpowiedzialnych za remont lub z „pozornych” oszczędności. Dlatego właśnie MDS jest nieocenionym narzędziem dla organów prowadzących i szkół, a także dla architektów czy innych osób odpowiedzialnych za remonty, ponieważ daje dużo bardziej szczegółowe wskazówki niż obowiązujące prawodawstwo.

Kolejnym, dużym atutem udziału w projekcie jest możliwość skorzystania ze szkoleń, jak również z doradztwa z zakresu dostępności w obszarach tzw. miękkich, czyli edukacyjno-społecznym i organizacyjnym. Dzięki temu możliwe będzie zaplanowanie życia szkoły w dostępny sposób, poprawienie procedur, a przede wszystkim zwiększenie świadomości oraz kompetencji kadry pedagogicznej i niepedagogicznej.

REGIOSTARS: Polski projekt doceniony w Europie

„Nominacja w konkursie REGIOSTARS jest dla nas dowodem na to, że mimo wszelkich trudności warto działać w sektorze pozarządowym i brać odpowiedzialność za otaczającą nas rzeczywistość” – mówi Anna Puławska-Rodzik prezeska Fundacji Eudajmonia.

fol. Tomasz Mazur/
Fundacja Eudajmonia

Polski projekt „Subregionalne Centrum Asystentury II”, dofinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego, to jedna z 25 inicjatyw rywalizujących w dorocznym konkursie Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej Komisji Europejskiej REGIOSTARS. Projekt wdraża dolnośląska Fundacja Eudajmonia w partnerstwie z Polkowickim Centrum Pomocy Rodzinie. Otrzymał on unijne dofinansowanie z Programu Regionalnego Województwa Dolnośląskiego. Jako jedyny spośród pięciu polskich projektów mieści się w konkursowej kategorii „SPRAWIEDLIWA Europa: wspieranie włączenia społecznego i przeciwdziałania dyskryminacji”.

O potrzebach osób z niepełnosprawnością opowiada prezeska Fundacji Eudajmonia Anna Puławska-Rodzik.

Na czym polega projekt „Subregionalne Centrum Asystentury II” i gdzie jest realizowany?

Główną koncepcją projektu jest umożliwienie osobom z niepełnosprawnością korzystania z pomocy osobistego asystenta. Udostępniamy im też usługi trenera aktywności. Przewidujemy również utworzenie czterech miejsc świadczenia dziennej opieki nad osobami niesamodzielnymi. Chcemy poprawić warunki funkcjonowania

rodzin osób z niepełnosprawnością. Obecnie realizujemy program w subregionie legnicko-głogowskim i powiecie świdnickim.

W pierwszej edycji tego projektu wprowadziliśmy możliwość korzystania przez osoby z niepełnosprawnością z domu krótkiego pobytu. Wtedy usługa ta właściwie nie była dostępna na polskim rynku. Dzięki niej nasi podopieczni mogli w ciągu dnia przebywać poza miejscem zamieszkania – właśnie w domu krótkiego pobytu – i uczestniczyć tam w warsztatach lub korzystać z rehabilitacji. Ich opiekunowie mieli w tym czasie przerwę.

Jak zmieniła się sytuacja osób z niepełnosprawnością w ciągu ostatnich 15 lat – od czasu, kiedy zaczęli Państwo opracowywać swoje pierwsze projekty w fundacji?

Kiedy zaczynaliśmy pracę, uczyliśmy się, co możemy zmienić, aby osoby z niepełnosprawnością były bardziej aktywne. Osoby z niepełnosprawnością uczyły się natomiast tego, że mogą być bardziej aktywne. Na początku, nawet w przypadku oferowania bardzo atrakcyjnych form wsparcia – doradztwa zawodowego i szkoleń, trudno było znaleźć osoby gotowe do uczestniczenia w takich projektach. Pierwsze środki unijne były przeznaczone głównie na aktywizację zawodową. W tamtym czasie to nie odpowiadało potrzebom osób z niepełnosprawnością. Kolejna perspektywa środków unijnych pozwoliła skoncentrować się na aktywizacji społecznej. Wtedy rozwinęliśmy skrzydła. Wszystkie nasze autorskie modele – zatrudnienie wspomagane, trener aktywności oraz asystentura – powstały w ramach tej perspektywy.

Zatrudnienie wspomagane – wsparcie osoby z niepełnosprawnością począwszy od wejścia na rynek pracy, przez znalezienie zajęcia, po utrzymanie się na określonym stanowisku.

Trener aktywności – specjalista, który we współpracy z osobą z niepełnosprawnością opracowuje jej indywidualny plan rozwoju i aktywizacji zawodowej oraz społecznej, dopasowany do aktualnych potrzeb; rozbudza też potencjał osoby aktywizowanej.

Asystentura – wsparcie osoby z niepełnosprawnością przez asystenta w codziennym, niezależnym funkcjonowaniu, np. pomoc w załatwianiu spraw urzędowych czy podczas wyjścia do kina.

Stopniowo zmienialiśmy się tak, jak i odbiorcy naszych usług. Myślę, że w kwestii poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnością wydarzyło się bardzo dużo, jak na przykład ratyfikacja przez Polskę w 2012 roku Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Mamy obowiązek zrobić wszystko, aby ci ludzie mieli pełny, a nie – incydentalny, dostęp do dóbr i usług. To zadanie spełnia właśnie projekt „Subregionalne Centrum Asystentury”. Zawarliśmy w nim wsparcie psychologiczne oraz całonocowe dla otoczenia osób z niepełnosprawnością w formie indywidualnych i grupowych konsultacji. Zauważyliśmy tę potrzebę jeszcze przed samymi opiekunami. Najpierw zainteresowanie było znikome. Teraz „przerwa wytchnieniowa”, to jedna z najbardziej atrakcyjnych form wsparcia, jakie realizujemy.

Przerwa wytchnieniowa – nazywana też regeneracyjną, to usługa kierowana do faktycznych opiekunów osób z niepełnosprawnością. Polega na wsparciu opiekuna w jego codziennych obowiązkach związanych z opieką nad osobą zależną i zapewnia mu możliwość odpoczynku oraz samorealizacji.

Kogo ma Pani na myśli, mówiąc o otoczeniu osób niepełnosprawnych? Czy mówimy tutaj wyłącznie o rodzinach i opiekunach osób z niepełnosprawnościami?

Należy spojrzeć na to pojęcie bardzo szeroko. Są to rodziny, ale też wszyscy mający pośredni wpływ i kształtujący rzeczywistość osób z niepełnosprawnością – także instytucje. Dlatego od początku naszej działalności prosiliśmy o patronaty lub szukaliśmy partnerów projektowych wśród samorządów. Za każdą instytucją, która realizuje swoje zadania, stoją ludzie. Szukamy

z nimi kontaktu, aby opracować nowe sposoby rozwiązywania problemów oraz dostarczania usług, a następnie wdrożyć je w lokalnych społecznościach. Kluczowe jest budowanie włączających społeczności.

Jak zbudować taką włączającą, a nie wykluczającą, społeczność lokalną?

W społeczności włączającej nieodzowna jest współpraca wszystkich interesariuszy: osób z niepełnosprawnością, ich rodzin i opiekunów, organizacji pozarządowych, instytucji, grup nieformalnych, ale też sąsiadów. Nie wystarczy tylko wyspecjalizować się i znaleźć organizację, która dostarczy określoną usługę. Kiedyś bardzo popularny był model medyczny, czyli szukanie problemu w osobie z niepełnosprawnością i próbowanie jego naprawienia. Od wielu lat funkcjo-

fol. Tomasz Mazur/
Fundacja Eudajmonia

nujemy w modelu społecznym, opartym na idei praw człowieka. Nie szukamy problemu w osobie z niepełnosprawnością, bo wiemy, że problem znajduje się na styku tej osoby i społeczności, otoczenia, w którym funkcjonuje. Osoba głucha nie ma problemu z tym, że zamiast mowy używa do komunikacji języka migowego. Problemem jest to, że kiedy idzie do urzędu, to nie spotyka urzędnika, który rozumie język migowy. Ważne, aby osoba z niepełnosprawnością nie była wyłączona odbiorcą wyspecjalizowanych usług, które jej dostarczamy, ale zachowała swoją podmiotowość. Wiąże się to na przykład z projektowaniem uniwersalnych, dostępnych dla wszystkich usług i przestrzeni. Musimy pamiętać, że znaczną częścią naszych społeczności są osoby niewidome, głuche czy poruszające się na wózku. Mają one takie same prawa, jak inni ludzie.

ELENI KRYŃSKA

Niewidoczne dla oczu

fol. Program PBU, Oddział w Brześciu

Jakie skojarzenia ze słowem „szpital” ma przeciętny człowiek? Zwykle pierwszą myślą jest przekonanie, że to miejsce, do którego lepiej nie wchodzić. A co sądzą ludzie, dla których jest to codzienna praca, a szpital to po prostu spora część ich życia? Najważniejszym celem pracy medyków jest walka o zdrowie i życie pacjentów. Na tym

Bohaterką naszej historii jest właśnie taka osoba – Kristina Vyacheslavovna Semenova. Od 1992 roku zajmuje się ona utrzymaniem i infrastrukturą Szpitala Obwodowego w Brześciu na Białorusi. Od ponad 30 lat opiekuje się szpitalem tak, jak lekarz zajmuje się pacjentami. Zna i rozumie wszystkie „objawy”. Stara się „leczyć” jak najszybciej. Jako zastępca dyrektora szpitala, odpowiedzialna za kwestie techniczne i konstrukcyjne, przez długi czas zajmowała się przede wszystkim tworzeniem odpowiednich warunków dla pacjentów i lekarzy.

Największym wyzwaniem w tej dziedzinie zawsze były ograniczone źródła finansowe. Szukając różnych rozwiązań, Kristina zetknęła się z programami transgranicznymi finansowanymi przez UE i zdała sobie sprawę, że pomimo wszelkich możliwych trudności, musi wykorzystać tę szansę na rozwój szpitala. To właśnie ona zainicjowała partnerstwo pomiędzy placówkami służby zdrowia z Brześcia i Białej Podlaskiej, a także złożenie wspólnego projektu w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007–2013. Przedsięwzięcie okazało się sukcesem i otrzymało dofinansowanie z programu.

Działania w ramach pierwszej inicjatywy dotyczyły kardiologii – dziedziny, której rozwój jest niezbędny z uwagi na niepokojące statystyki dotyczące chorób układu krążenia. Podczas realizacji projektu Kristina uczestniczyła we wszystkich jego etapach, aż do zatwierdzenia

fol. Program PBU, Oddział w Brześciu

właśnie koncentrują się ich wysiłki. Pacjenci oraz lekarze to dwie główne i oczywiste strony systemu opieki zdrowotnej. Jednak dla prawidłowego funkcjonowania każdego zakładu opieki zdrowotnej, a zwłaszcza szpitala, konieczna jest również praca wielu innych osób, zapewniających, może nie tak widoczne, ale niezbędne, utrzymanie funkcjonowania tego złożonego systemu ratowania życia.

sprawozdania końcowego. Od samego początku jednym z jej głównych starań było zapewnienie dobrej komunikacji pomiędzy partnerami projektu, czemu sprzyjała jej znajomość języka polskiego. Rzeczywiście, przedsięwzięcie zakończyło się z powodzeniem, a stworzenie silnego partnerstwa było podstawą współpracy w ramach kolejnej edycji programu na lata 2014–2020.

Tak narodził się kolejny projekt – „**Poprawa bezpieczeństwa epidemiologicznego na polsko-białoruskim obszarze przygranicznym – EpidSafe**”, który jest realizowany dzięki wsparciu finansowemu UE w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020. Jego ideą jest zmniejszenie ryzyka masowych fal chorób zakaźnych, przede wszystkim zakażenia wirusem zapalenia wątroby typu C czy HIV/AIDS. W ramach tej inicjatywy Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białej Podlaskiej zaplanował zakup sprzętu medycznego i laboratoryjnego oraz rozbudowę specjalnego systemu pneumatycznego do przesyłania materiału biologicznego, leków i dokumentacji medycznej.

Następne zadanie – wyposażenie nowoczesnego laboratorium diagnostycznego na Oddziale Chorób Zakaźnych Klinicznego Szpitala Obwodowego w Brześciu w 2020 roku okazało się być niezwykle pilne. Lekarze zawsze dostrzegali ryzyko epidemiologiczne oraz wagę badań nad chorobami zakaźnymi, ale nikt nie przypuszczał, że epidemiologia stanie się aż tak istotna dziś. Właśnie w tym trudnym okresie projekt „EpidSafe” znacząco wzmocnił możliwości szpitala, który zyskał nowy sprzęt diagnostyczny do walki z koronawirusem.

Poza prowadzonymi obecnie testami na COVID-19, laboratorium to zwykle zajmuje się badaniami przesiewowymi populacji w kierunku wirusowego zapalenia wątroby typu C.

„Wyobraźcie sobie, czym są badania przesiewowe? Przychodzą ludzie, którzy nawet się nad tym nie zastanawiają, nie podejrzewają u siebie żadnych chorób. U 70 na 1000 badanych pacjentów testy wykrywają zmiany w wątrobie i są oni kierowani do dalszej szczegółowej diagnostyki, a następnie poddawani opiece medycznej. I tutaj oczywiście dużą rolę odgrywa infrastruktura – fakt, czy dysponujemy nowoczesnym laboratorium diagnostycznym, czy są dostępne testy, bezpłatne badania przesiewowe dla ludności, elastografia...” – wyjaśnia Kristina Vyacheslavovna.

fol. Program PBU, Oddział w Brześciu

„Wątroba nie boli i nie daje objawów chorobowych. Dlatego zwykliśmy mówić: infekcje ukryte, ale mimo to niebezpieczne” – potwierdza Andrey Shestyuk, ordynator Oddziału Chirurgii i Transplantacji.

Ponadto w ramach projektu „EpidSafe” w obu krajach prowadzone będą szkolenia dla personelu placówek medycznych na temat szczególnie niebezpiecznych chorób zakaźnych oraz warsztaty dla lekarzy rodzinnych i pielęgniarek.

„Wspólne przedsięwzięcia zapoczątkowały nie tylko wzajemną współpracę, ale silną więź pomiędzy placówkami. Najcenniejszym efektem naszych projektów jest fakt, że naprawdę jesteśmy przyjaciółmi, w każdej chwili możemy do siebie zadzwonić, skonsultować się i wspólnie stawić czoła trudnym wyzwaniom, za którymi stoi ludzkie życie. To jest bezcenne” – podsumowuje Kristina Vyacheslavovna.

ALEXANDRA KURILOVICH
Program Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020
Oddział w Brześciu

fol. Program PBU, Oddział w Brześciu

Nowe centra pomocy dla osób z autyzmem

fol. Stowarzyszenie „Wspólny Świat”

Minęło półtora roku odkąd po raz pierwszy wspomnieliśmy na łamach „w Centrum” o niezwyklej inicjatywie, poświęconej pomocy osobom dotkniętym spektrum autyzmu. Po zaledwie 18 miesiącach projekt „**Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie pomocy osobom z autyzmem na pograniczu polsko-białoruskim**” (PBU1/0063/16), realizowany w ramach programu Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020, może pochwalić się imponującymi osiągnięciami.

Centrum w Białej Podlaskiej zyskało nowy, w pełni wyposażony, środowiskowy dom samopomocy oraz szkołę przysposabiającą do pracy, gdzie młodzi ludzie mogą korzystać z terapii zajęciowej, jak i rozwijać umiejętności pokonywania codziennych trudności w samodzielnym życiu. Początkująca grupa liczy już 19 uczniów, a do ich dyspozycji są różnorodne, specjalistyczne pracownie: komputerowa, kulinarna, stolarsko-ślusarska, ogrodnicza i ceramiczno-artystyczna. Wychowankowie korzystają także mogą z przytulnej sali kinowej.

Do użytkowania oddano także nowatorski budynek mieszkań treningowych, gdzie – po jego pełnym wyposażeniu – młodzi ludzie z autyzmem będą mogli spróbować samodzielnego życia pod nadzorem terapeuty. Nauczą się, jak dbać o siebie oraz o pomieszczenie, w którym mieszkają, jak samemu posprzątać, uprać rzeczy osobiste, jak zaplanować i spędzić dzień. W przyszłości 12, znajdujących się w tym budynku, jednopokojowych pomieszczeń z łazienkami stworzy dom pobytu stałego dla osób dorosłych z autyzmem, gdzie osoby z tym schorzeniem zamieszkają na stałe.

W uroczystości otwarcia centrum w Polsce uczestniczyło ponad 200 osób, w tym dzieci i terapeuci z przedszkola oraz szkoły dla dzieci z autyzmem, prowadzonych przez stowarzyszenie „Wspólny Świat”. Niebieską wstęgę – symbol osób z autyzmem – uroczystie przecięła pomysłodawczyni

fol. Stowarzyszenie „Wspólny Świat”

24 września 2021 roku otwarty został kolejny etap budowy Centrum Pomocy Osobom z Autyzmem w Białej Podlaskiej, a 4 listopada 2021 roku uroczystie rozpoczęło swoją działalność Centrum Wsparcia dla Dzieci z Autyzmem w Brześciu na Białorusi.

projektu oraz inicjatorka centrum Anna Chwałek – prezes stowarzyszenia, w obecności zaproszonych gości, wśród których znaleźli się m.in. minister Adam Abramowicz – rzecznik małych i średnich przedsiębiorców, Michał Litwiniuk – prezydent miasta Biała Podlaska oraz Andrzej Słodki – kierownik Wspólnego Sekretariatu Technicznego Programu Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020.

Film z wydarzenia dostępny jest pod linkiem: <https://www.youtube.com/watch?v=IWX7IO52cYU>.

Powstanie tego wyjątkowego, ale jakże potrzebnego centrum pomocy osobom z autyzmem stało się możliwe dzięki wspólnym wysiłkom Stowarzyszenia Pomocy Młodzieży i Dzieciom Autystycznym oraz Młodzieży i Dzieciom o Pokrewnych Zaburzeniach „Wspólny Świat” oraz Departamentowi Edukacji, Sportu i Turystyki Administracji Rejonu Leninowskiego miasta Brześć. Anna Chwałek, prezes stowarzyszenia, założyła je z myślą o swoim synku Kubie, który urodził się z tą chorobą, oraz o innych dzieciach dotkniętych tym schorzeniem. Działająca od 2007 roku organizacja do dziś pomogła już setkom rodzin z dziećmi autystycznymi.

W swojej codziennej działalności stowarzyszenie z Białej Podlaskiej prowadzi ośrodki, w których rodzice dzieci mogą otrzymać konkretną pomoc w ich wychowaniu:

- przedszkole dla dzieci z autyzmem,
- szkołę podstawową dla dzieci z autyzmem,
- ośrodek diagnostyki i terapii dla dzieci i młodzieży z autyzmem i zespołem Aspergera.

Centrum w Białej Podlaskiej to jednak nie wszystko, czym mogą pochwalić się autorzy projektu. 4 listopada br. uroczystie przekazano klucze do wyremontowanego, przedwojennego budynku, gdzie rozpoczęło swoją działalność Centrum Zintegrowanej Opieki nad Dziećmi ze Spektrum Autyzmu w Brześciu. Warto podkreślić, że jest to pierwsza tego typu placówka nie tylko w obwodzie brzeskim, ale także na całej Białorusi! Aż trudno uwierzyć, że do tej pory rodzice dzieci autystycznych z Białorusi byli zdani wyłącznie na siebie... Teraz ponad 120 rodzin z Brześcia i jego okolic może liczyć na kompleksową pomoc, jakiej nigdy nie miało. Stary, pusty budynek w centrum Brześcia ma długą historię, prawie 100 lat użytkowania. Porośnięty był starymi jodłami. Autorzy projektu nie tylko zmienili jego wygląd, ale przede wszystkim całkowicie odmiennili przeznaczenie,

dostosowali do potrzeb dzieci z autyzmem i tchnęli w niego nowe życie!

Nowe centrum nie tylko zapewni stałą opiekę nad dziećmi z autyzmem, ale także będzie wspierać ich rodziców i nauczycieli. Działa tam już Punkt Konsultacyjny i Wsparcia Psychologicznego dla Rodziców, a pracujący z dziećmi terapeuci korzystają ze stałego wsparcia metodologicznego. Ośrodek został w pełni wyposażony, zakupiono tu specjalistyczny sprzęt niezbędny do rehabilitacji i terapii zajęciowej. Sale lekcyjne zostały zaprojektowane tak, aby możliwe było wykorzystanie innowacyjnych metod pracy. Terapeuci i nauczyciele zostali kompleksowo przeszkoleni przez swoich kolegów z Białej Podlaskiej, co przyczyniło się do podwyższenia kwalifikacji zawodowych kadry oraz nabycia praktycznych umiejętności m.in. z zakresu: terapii integracji sensorycznej SI, terapii EEG Biofeedback, metody Tomatisa, muzykoterapii, arteterapii oraz dogo-terapii. Proces szkolenia wychowawców będzie kontynuowany dzięki dwustronnej współpracy obu ośrodków.

fol. Stowarzyszenie „Wspólny Świat”

Niebieskie wstęgi w centrach pomocy osobom z autyzmem po obu stronach granicy zostały przecięte, a pierwsi pacjenci przekroczyli ich progi. Tym samym najważniejsze wyzwanie dopiero przed terapeutami oraz opiekunami dzieci ze spektrum autyzmu, bo praca z nimi wymaga dużo wysiłku, cierpliwości i czasu. Dzięki specjalistycznemu wsparciu, jakie oferują instytucje współfinansowane ze środków programu, stanie się to jednak dużo łatwiejsze i bardziej efektywne. Trzymamy kciuki za wszystkich dzielnych pacjentów i ich dzielnych opiekunów!

ALEKSANDRA MAKOWIECKA
Wspólny Sekretariat Techniczny
Programu Polska-Białoruś-Ukraina
2014–2020

Aktywizacja osób starszych

Pomysłodawcom projektów skierowanych do seniorów zależy na zagospodarowaniu potencjału oraz kompetencji osób, które dysponują rozległym doświadczeniem i posiadają chęć do działania na rzecz lokalnego środowiska. W ramach Programu Współpracy Interreg Polska-Saksonia 2014–2020 dofinansowanie otrzymały trzy inicjatywy, które powstały z myślą o tej grupie społeczeństwa.

fot. Karkonoska
Agencja Rozwoju
Regionalnego SA

Kompetetni seniorzy

Tytuł projektu: „Utworzenie zespołów kompetencji seniorów na niemiecko-polskim pograniczu – projekt modelowy”
Czas realizacji: 15 lutego 2017 roku – 14 lipca 2019 roku
Lider projektu: Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal (Niemcy)
Partner: Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego SA
Dofinansowanie: ponad 560 tys. euro

W toku realizacji projektu „Utworzenie zespołów kompetencji seniorów na niemiecko-polskim pograniczu – projekt modelowy” powstało siedem Zespołów Kompetencji Seniorów. Do każdego z nich należało 200 polskich oraz niemieckich członków. Tej grupie zadedykowany został cykl szkoleń, mający na celu motywowanie do działania, wspieranie oraz zaangażowanie ich w działalność społeczną w charakterze seniorów – trenerów. Cykl obejmował trzydniowe seminaria dla dwudziestu pięciu uczestników i dwóch opiekunów, z noclegami oraz wyżywieniem. Seminaria odbywały się częściowo w grupach

narodowych, częściowo w grupach saksońsko-polskich, z udziałem tłumaczy. Szkolenie podzielone było na 14 modułów tematycznych, w tym m.in. z zakresu: wykorzystania własnego potencjału, budowania relacji interpersonalnych, skutecznej komunikacji w mediach, zarządzania projektem oraz mobilizowania społeczności lokalnej do angażowania się w wolontariat.

Ponadto polscy i niemieccy seniorzy spotykali się podczas wizyt studyjnych, mających na celu wymianę wiedzy i doświadczenia, a także stworzenie transgranicznej sieci współpracy seniorów.

Przedsięwzięcie zaowocowało podpisaniem umowy partnerskiej pomiędzy gminą Gromadka i Rosenbach oraz deklaracji o utworzeniu Sieci Kompetencji Seniorów w Euroregionie Nysa. W czerwcu 2019 roku w St. Marienthal w Ostritz w Niemczech odbyła się konferencja podsumowująca projekt, podczas której certyfikowano seniorów – trenerów.

Zespoły Kompetencji Seniorów do dziś wspierają organizacje pożytku publicznego, organizacje pozarządowe, uniwersytety trzeciego wieku, biblioteki, domy kultury, muzea, domy pomocy społecznej, instytucje opieki nad dziećmi, grupy samopomocy oraz wszelkie inicjatywy społeczne.

Aktywni seniorzy

Tytuł projektu: „Aktywni seniorzy! Transgraniczny marketing oferty instytucji, kultury, turystyki, edukacji i opieki zdrowotnej w polsko-saksońskim regionie przygranicznym poprzez wolontariat”
Czas realizacji: 1 lipca 2019 roku – 31 maja 2022 roku
Lider projektu: Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego SA
Partner: Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal (Niemcy)
Dofinansowanie: ponad 507 tys. euro

Pomysłodawcy pierwszej inicjatywy, z uwagi na osiągnięty sukces i liczne korzyści dla lokalnej społeczności, podjęli się jej kontynuacji w kolejnym projekcie, zatytułowanym „Aktywni seniorzy! Transgraniczny marketing oferty instytucji, kultury, turystyki, edukacji i opieki zdrowotnej

w polsko-saksońskim regionie przygranicznym poprzez wolontariat”.

W toku realizacji tego przedsięwzięcia odbyły się seminaria, prezentujące ofertę kulturalną i turystyczną polsko-niemieckiego pogranicza, kursy językowe z zakresu nauki podstawowej komunikacji polsko-niemieckiej, warsztaty z kompetencji interkulturowych i cyfrowych oraz kolejne wyjazdy studyjne, które umożliwiły uczestnikom praktyczne zapoznanie się z ofertą turystyczną oraz kulturalną zarówno polskiej, jak i niemieckiej strony pogranicza. Na bazie tych doświadczeń powstał przewodnik „Wędrówki po najciekawszych miejscach polsko-saksońskiego pogranicza”, w którym czytamy: „Projekt był kierowany do tych, którzy są otwarci przede wszystkim na innych, na tych, którzy chcą być potrzebni, aktywni pod każdym względem”. Są to słowa Grażyny Staronki, jednej z uczestniczek przedsięwzięcia.

„Seniorzy z entuzjazmem poznawali sąsiedni region i stali się jego aktywnymi ambasadorami. Ponadto nawiązały się ważne transgraniczne przyjaźnie i sieci kontaktów, które zaowocowały nowymi pomysłami nad dalszą współpracą” – Ditrich Kowalski, uczestnik projektu.

Za największe osiągnięcie projektu uznać należy działania seniorów – ambasadorów, którzy zachęcają innych starszych mieszkańców pogranicza do aktywnego korzystania z oferty turystycznej, kulturalnej, edukacyjnej i opieki zdrowotnej kraju sąsiedniego.

Bezpieczni seniorzy

Tytuł projektu: „Pogranicze bezpieczne dla seniorów”
Czas realizacji: 1 stycznia 2021 roku – 31 grudnia 2022 roku
Lider projektu: Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu
Partner: Polizeidirektion Görlitz (Niemcy)
Dofinansowanie: ponad 354 tys. euro

Pomysłodawcy projektu „Pogranicze bezpieczne dla seniorów” podjęli się trudnego zadania zwiększenia bezpieczeństwa seniorów z terenów pogranicza. Celem tej inicjatywy jest podniesienie świadomości społecznej na temat zagrożeń związanych z wyludnianiem pieniędzy od osób

starszych. Niezbędna wiedza przekazana zostanie na kursach kwalifikacyjnych dla mieszkańców pogranicza w starszym wieku. Tematem zajęć będą zagrożenia, jak np. oszustwa „na wnuczka/policjanta”. Zorganizowany zostanie też konkurs profilaktyczny dla dzieci i młodzieży, zwracający uwagę na zagrożenia oszustwami, których ofiarą mogą paść ich dziadkowie.

Projekt zakłada wypracowanie systemu współdziałania policji polskiej i niemieckiej oraz sposobu wymiany informacji. Pozwoli zaangażowanym instytucjom zapoznać się ze specyfiką działalności partnera. Ważnym elementem przedsięwzięcia jest podniesienie kwalifikacji i umiejętności funkcjonariuszy polskiej oraz niemieckiej policji w celu skutecznego ograniczania przestępczości związanej z oszustwami dokonywanymi na seniorach.

Zaplanowano również akcje informacyjne skierowane do pracowników banków. W instytucjach publicznych po obu stronach granicy pojawią się polsko-niemieckie plakaty prewencyjne, ostrzegające przed bandytami.

Dzięki wsparciu Funduszy Europejskich policja polska i niemiecka planuje przeszkolić 5150 seniorów z terenu pogranicza oraz około 200 funkcjonariuszy i pracowników cywilnych. Realizatorom projektu zależy na zwiększeniu kompetencji służb w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępstw – oszustw, których ofiarami padają seniorzy. Planowany jest również zakup sprzętu dla Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu. W projekt zaangażowane będą instytucje z pogranicza, które mogą mieć wpływ na bezpieczeństwo seniorów tam mieszkających.

ANNA GIBEK
Wspólny Sekretariat Programu Współpracy Interreg Polska-Saksonia 2014–2020

Zdrowy Południowy Bałtyk

Zdrowa rodzina, to zadowoleni i wypoczęci pracownicy

Coraz częściej w polskich organizacjach wprowadza się ideę *„work-life balance”* (WLB), czyli równowagi pomiędzy życiem rodzinnym a zawodowym. Dzięki temu widać wyraźne, pozytywne zmiany, które powodują ograniczenie konfliktów w pracy, poprawę relacji pomiędzy pracownikami i mniejszą skłonność do wypalenia zawodowego. Równowaga pomiędzy wszystkimi sferami funkcjonowania jest także sposobem do samorealizacji pracownika. Prowadzi do zwiększenia satysfakcji z życia, a to z kolei przekłada się na samopoczucie całej jego rodziny. Nie chodzi tu jednak o ścisłe oddzielenie sfery prywatnej i zawodowej, a raczej o ich harmonijne łączenie i przenikanie tak, aby praca, życie rodzinne i pasje tworzyły spójną całość.

Warto zwrócić uwagę na to, że Polacy deklarują, że życie rodzinne zajmuje istotne miejsce na liście ich priorytetów, a ten trend dotyczy zwłaszcza młodego pokolenia (określanego jako Y i Z), które – jak żadne inne wcześniej – dostrzega dobrodziejstwo utrzymania harmonii pomiędzy życiem zawodowym a prywatnym¹.

Tymczasem mimo coraz większej świadomości na temat tego, czego nam na co dzień brakuje i na co nie mamy czasu, wciąż nie potrafimy w pełni wypoczywać. Przed każdym urlopem, weekendem, wakacjami pracownicy mobilizują się, chcąc dopiąć wszystkie sprawy, często kosztem dodatkowych godzin spędzonych nad obowiązkami, po to, aby w czasie wolnym móc zapomnieć o pracy zawodowej. Ten stan utrzymuje się do czasu powrotu, kiedy to tracimy energię zastanawiając się, co czeka nas w pracy, czy nasza skrzynka mailowa jest pełna nowych wiadomości i za które zadania zabierzemy się w pierwszej kolejności.

Zainicjowany w 2018 roku projekt **SB Well**, zatytułowany *„Wellbeing Tourism in the South Baltic Region – Guidelines for good practices & promotion”* (pol. *„Turystyka dobrostanu w regionie Południowego Bałtyku – wytyczne dotyczące dobrych praktyk i promocji”*), ma na celu m.in. zwrócenie uwagi branży turystycznej na nowe

grupy odbiorców, którzy doceniają wyjazdy, mające przynieść ukojenie od pracy i pozwalające pozyskać nową energię, by efektywnie zacząć kolejny tydzień. Ci nowi odbiorcy – turyści, to właśnie pracownicy, którzy poszukują zupełnie nowych wrażeń, jakie daje turystyka XXI wieku. Inicjatywa ta ma również podnieść świadomość społeczeństwa na temat zbawienego dla ciała, umysłu i duszy odpoczynku oraz dobrego samopoczucia (tzw. *wellbeing*). Istotną rolę pełni tu interakcja z lokalnym otoczeniem, przy zachowaniu szacunku dla tradycji i kultury miejsca, gdzie spędzamy wakacje, troszcząc się jednocześnie o środowisko naturalne.

W ramach projektu SB WELL zidentyfikowano nowe grupy turystów. Są to tzw. poszukiwacze harmonii, którzy, podróżując w duchu *wellbeing*, będą poszukiwać miejsc zacisznych, ustronnych, w których będą mogli wypocząć m.in. uprawiając jogę, ćwiczenia oddechowe, medytując i wsłuchując się w swoje wewnętrzne ja. To także tzw. zaciekawieni odkrywcy, którzy będą chcieli naładować swoje „baterie”, spędzając aktywnie czas na łonie natury, ale w sposób nieoczywisty, kameleonny, taki, który pozwoli im niesztampowo odpocząć. Wreszcie to tzw. zrównoważeni idealiści, którzy na co dzień żyją zgodnie z zasadami less-waste oraz bacznie zwracają uwagę na to, by nie działać negatywnie na środowisko. To wegetarianie i weganie, czerpiący przyjemność z lokalnego *slow food*, a także nowinek, które działają pozytywnie na gospodarkę, środowisko i społeczeństwo żyjące wokół nich.

Podsumowując, warto zaznaczyć, że turystyka *wellbeing* jest w naszej części Europy pojęciem nowym. W obliczu coraz większych trudności radzenia sobie ze stresem, budowania odporności psychicznej, odczuwania zadowolenia oraz radości z życia, funkcjonowanie w zgodzie z naturą, docenianie siebie, bycie uważnym na relacje i troska o zdrowie oraz aktywność fizyczną okazuje się niezbędne. W ramach projektu ma powstać wykaz miejsc, produktów i usług, które zapewnią turystom osiągnięcie pełnej równowagi, a przedsiębiorcy reprezentujący biznes turystyczny otrzymają wskazówki w formie filmów i materiałów edukacyjnych na temat tego, jak tworzyć ofertę w oparciu o kryteria *wellbeing*, skierowaną do nowych grup turystów.

¹ J. Nieżurawska, A. Dziadkiewicz, G. Kowalewska, Systemy work-life balance w przedsiębiorstwach w opinii generacji Z – wyniki badań empirycznych, Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych, tom 45, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2017, s. 241–258.

fot. Michał Borowski,
m.borowski@gmina.kolobrzeg.pl

Projekt otrzymał dofinansowanie z Programu Interreg Południowy Bałtyk 2014–2020. Jego liderem jest Uniwersytet Karola Linneusza ze Szwecji, a partnerują mu organizacje samorządowe oraz pozarządowe, lokalne organizacje turystyczne i urzędy, a także uczelnie wyższe z nadbałtyckich regionów Polski, Szwecji, Danii, Litwy i Niemiec.

ANNA DZIADKIEWICZ
Agencja Rozwoju Pomorza,
partner projektu SB Well

Zdrowie nasze i naszej rodziny zależy od nas

Idea projektu *„Baltic for All”* (pol. *„Bałtyk dla wszystkich”*) narodziła się w Dźwirzynie, w gminie Kołobrzeg, gdzie znajduje się Centrum Sportów Wodnych oraz marina, która w założeniu przedsięwzięcia miała stać się mariną bez ograniczeń, czyli dostępną dla wszystkich. Trwające 3 lata przedsięwzięcie wdrażane było wspólnie z partnerami z litewskiego miasta Šilutė oraz niemieckiego Barth.

W ramach Programu Interreg Południowy Bałtyk 2014–2020 w 2018 roku partnerzy projektu otrzymali 1 mln euro na realizację nowatorskiego cyklu szkoleniowego trenerów sportów wodnych i przygotowanie ich do pracy z osobami z niepełnosprawnościami. Z pozyskanych Funduszy Europejskich zakupiono aplikację e-learningową, dzięki której instruktorzy żeglarstwa, windsurfingu oraz kitesurfingu nauczyli się, jak szkolić osoby z niepełnosprawnością. Zakupiono też łódzie asekuracyjne dla trenerów, które dają możliwość przebywania w bliskiej odległości z podopiecznym. Możliwe było nabycie sześciu łodzi Hansa 303, które są praktycznie niewywrotne

ze względu na położenie steru z przodu, bardzo łatwe w obsłudze z użyciem jednej ręki, więc przeznaczone nawet dla osób z dużym deficytem ruchu. Zakupiony sprzęt umożliwił dostosowanie szkoleń do różnych niepełnosprawności. Łódzie są tak skonstruowane, że mogą wsiąść do nich dwie osoby – instruktor oraz uczeń, co na początku kursu jest bardzo praktycznym i komfortowym rozwiązaniem dla obu stron. Konstrukcja łodzi daje możliwość startu w tej samej klasie oraz równe szanse rywalizacji zarówno osobom z różnymi niepełnosprawnościami, jak i osobom pełnosprawnym.

„Niepełnosprawność kojarzy się z chorobą, którą trzeba leczyć i dopiero po pewnym czasie zaczynamy sobie uświadamiać, że niepełnosprawność to jest jakby coś, co nam towarzyszy w życiu, ale niekoniecznie może nas ograniczać czy w uprawianiu sportu, czy w zakładaniu rodziny i to od nas zależy tak naprawdę, jak sobie to wszystko poukładamy. Myślę, że ten projekt pokazuje, że osoby niepełnosprawne mogą wychodzić poza własną strefę komfortu, dużo działać” – mówi Krzysztof Stern, uczestnik regat integracyjnych Admirals Cup, organizowanych w ramach projektu.

Wielu osobom sporty wodne kojarzą się z wolnością, ze swobodnym poruszaniem się i możliwością dotarcia tam, gdzie się zapragnie bez żadnych ograniczeń. Kontakt z naturą, wodą, integracja z ludźmi i tworzenie wspólnoty – te wszystkie elementy stanowią o sukcesie projektu w znacznie głębszym kontekście niż materialny, lecz w aspekcie zdrowia osób z niepełnosprawnościami zarówno fizycznego, jak i psychicznego.

KATARZYNA SEMPOŁOWICZ-LIPSKA
Wspólny Sekretariat Programu
Interreg Południowy Bałtyk

Europejski Dzień Współpracy na sportowo

Każdego roku przedstawiciele Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014–2020 włączają się w obchody Europejskiego Dnia Współpracy. Wydarzenie to stanowi okazję do promocji rezultatów projektów wdrażanych na polsko-rosyjskim pograniczu. Daje możliwość wymiany doświadczeń oraz dotarcia do szerszego grona odbiorców. W tym roku Europejski Dzień Współpracy obchodził okrągłą, dziesiątą rocznicę.

Podobnie jak w poprzednich latach, postanowiliśmy uczcić ten dzień, zwiedzając na rowerach miejsca, które zyskały nowe oblicze dzięki Programowi Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014–2020. Wraz z przedstawicielami Oddziału Wspólnego Sekretariatu Technicznego w Kaliningradzie oraz beneficjentami projektów zorganizowaliśmy łącznie pięć rajdów rowerowych po obu stronach polsko-rosyjskiej granicy.

Pierwszy z nich odbył się w pierwszej połowie września bieżącego roku w Zielonogradsku. Uczestnicy wydarzenia mieli okazję przejechać 20 km odcinkiem ścieżki rowerowej, która budowana jest w ramach **Dużego Projektu Infrastrukturalnego „Transgraniczne trasy rowerowe w celu wspierania i zrównoważonego wykorzystania dziedzictwa kulturowego”**. Ścieżka

fol. Dmitry Kodolov/IE Laktionov

doskonała pogoda i dobry humor. Po przejechaniu zaplanowanego odcinka rowerzyści otrzymali pamiątkowe upominki. Wydarzenie zakończyło się wspólnym grillem i śpiewami przy dźwiękach gitary. W obchodach Europejskiego Dnia Współpracy uczestniczyli m.in. przedstawiciele rządu obwodu kaliningradzkiego, urzędnicy, beneficjenci projektu, a także inni miłośnicy jazdy na rowerze.

Kolejny, tym razem trzydniowy, rajd „Giżycko-SoVeTSK” odbył się tydzień później. Został on zorganizowany w ramach projektu „Giżycko i Sowieck – współpraca na rzecz rozwoju zachowania dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego obszaru transgranicznego”. Stanowił część obchodów zarówno Europejskiego Dnia Współpracy, jak i Dni Otwartych Funduszy Europejskich. Pierwszego dnia główną atrakcją było otwarcie oznakowanej trasy pieszo-rowerowej wokół twierdzy Boyen, o długości ponad 3,7 km, wybudowanej w ramach projektu. Uczestnicy wydarzenia – mieszkańcy, uczniowie giżyckich szkół oraz przedstawiciele miast partnerskich oraz instytucji – mogli wziąć udział w quizach, questach i grach terenowych z nagrodami, a także odwiedzić stoisko promocyjne Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014–2020, prowadzone przez pracowników Wspólnego Sekretariatu Technicznego. Przygotowano również poczęstunek w formie grilla, a dla chętnych co godzinę odbywał się spacer z przewodnikiem oprowadzającym po twierdzy Boyen. Na marginesie należy wspomnieć, że w toku realizacji wspomnianego projektu stworzono także

fol. Dmitry Kodolov/IE Laktionov

przebiega przez trzy nadmorskie miejscowości w obwodzie kaliningradzkim: Swietłogorsk, Pioniersk i Zielonogradsk, a jej łączna długość to 34 km. Podczas rajdu uczestnikom towarzyszyła

trasę dla rowerów górskich o długości ponad 1,8 km oraz wyremontowano fragment fortyfikacji, czyli muru Carnota. Następnego dnia odbyła się dłuższa, bo licząca ponad 40 km, wycieczka rowerowa po okolicach Giżycka. Na terenie Miejskiego Ośrodka Sportu odbywały się wydarzenia sportowe, zorganizowane przez przedstawicieli Programu Współpracy Transgranicznej Interreg Litwa-Polska 2014–2020. Ostatniego dnia rajdu uczestnicy odwiedzili m.in. wieżę ciśnień i port w Wilkasach, a także pokonali odcinek wybudowanej w ramach projektu ścieżki rowerowej.

W ostatnim tygodniu września odbyły się dwa kolejne, równoległe rajdy.

Pierwszy z nich odbył się w Sowiecku i skierowany był do ogółu społeczeństwa. Wydarzenie zostało zorganizowane w ramach tego samego projektu, jak i w Giżycku. Pomimo wietrznej i chłodnej pogody uczestników nie opuszczał entuzjazm. Po oficjalnych przemówieniach, pasjonaci kolarstwa przejechali nowo wybudowaną ścieżką rowerową. Na zakończenie rajdu odbył się koncert. Co ciekawe, część kolarzy nie zatrzymała się na mecie i pomimo chłodnej aury powtórzyła rajd rowerowy na trasie Sowieck-Sławsk, pokonując dystans około 40 km. Wszyscy uczestnicy otrzymali pamiątki z logo Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014–2020.

W tym samym dniu po polskiej stronie granicy odbył się z okazji Europejskiego Dnia Współpracy rajd rowerowy w Dźwierzutach „Rowerem po kolei”. Była to również okazja do uroczystego otwarcia blisko 23-kilometrowej ścieżki rowerowej, prowadzącej szlakiem starej linii kolejowej, która łączyła kiedyś Szczytno z Biskupcem. Główną atrakcją stanowił przejazd po ścieżce

rowerowej, wybudowanej w ramach projektu „Rozwój turystyki transgranicznej w Powiecie Szczycieńskim i Gminie Miejskiej Swietłogorsk”. Ponadto w ramach przedsięwzięcia po polskiej stronie granicy wyremontowanych zostało 10 wiaduktów oraz powstały 2 miejsca obsługi rowerzystów w miejscowości Dźwierzuty i Popowa Wola. Podczas rajdu w Dźwierzutach na pierwsze 30 osób, które pokonały odcinek 10 km do godziny 11.00 i odpowiednio go udokumentowały za pomocą odpowiedniej aplikacji, czekały

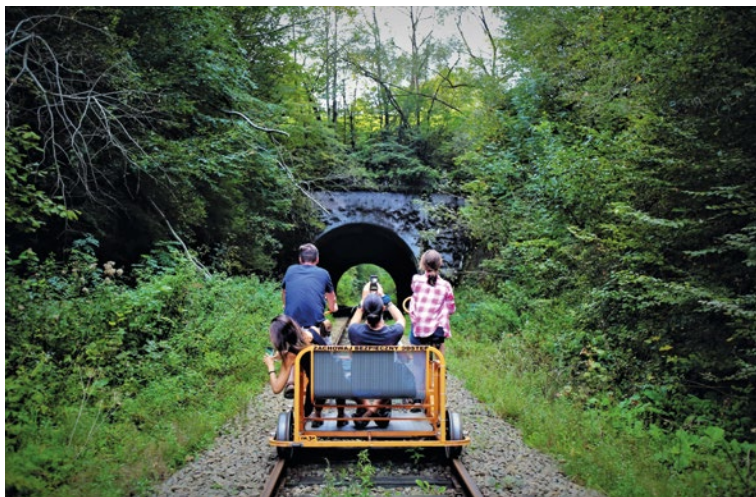
pamiątkowe medale oraz gadżety promocyjne. Po rajdzie zorganizowano piknik rodzinny, podczas którego zapewniono wiele atrakcji, w tym m.in. animacje dla dzieci, konkursy z nagrodami, pokazy ratownictwa Ochotniczej Straży Pożarnej Dźwierzuty oraz ognisko.

Ostatnim wydarzeniem, zamykającym cykl, był rajd delegatury UE w Rosji. Wydarzenie odbyło się na nowym odcinku ścieżki rowerowej, która powstaje w ramach **Dużego Projektu Infrastrukturalnego „Transgraniczne trasy rowerowe w celu wspierania i zrównoważonego wykorzystania dziedzictwa kulturowego”**. Po zakończeniu przejazdu wszyscy uczestnicy otrzymali upominki z logo Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014–2020 oraz logo 10. rocznicy obchodów Europejskiego Dnia Współpracy.

Łącznie we wszystkich pięciu rajdach uczestniczyło prawie 580 osób. Dziękujemy za tak liczny udział i zainteresowanie naszym programem!

KATARZYNA GILEWICZ
Wspólny Sekretariat Techniczny
Programu Współpracy Transgranicznej
Polska-Rosja 2014–2020

Aktywna turystyka na pograniczu polsko-słowackim

fol. Alena Nikolayevich

W województwie podkarpackim realizowanych jest wiele inicjatyw wspierających rozwój turystyki. Dzięki nim powstały nowe szlaki piesze, rowerowe oraz kulturowe.

Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska wdraża takie przedsięwzięcia. Doskonały przykład stanowią projekty „Wędrowanie bez plecaka” oraz „Etnocarthia”.

Aplikacja „Wędrowanie bez plecaka” oraz strona internetowa www.wedrowaniebezplecaka.visitcarpathia.com umożliwiają turystom zapoznanie się z przebiegiem 103 tras na pograniczu polsko-słowackim. Pozwalają również wyszukać obiekty noclegowe i gastronomiczne, parkingi oraz punkty medyczne na poszczególnych szlakach. Wypracowana w projekcie koncepcja zakłada współpracę hoteli i obiektów noclegowych. Chodzi o to aby, wyruszając w trasę z pierwszego miejsca, turysta mógł zostawić tam część bagażu i samochód, a następnie wędrować po szlaku, zatrzymując się po drodze w kolejnych obiektach. W wyznaczonym dniu właściciel pierwszego obiektu noclegowego przewozi bagaż lub odstawia samochód do ostatniego obiektu noclegowego na trasie. Dzięki temu rozwiązaniu turyści mogą w wygodny sposób poznawać atrakcje przyrodnicze i kulturowe polsko-słowackiego pogranicza.

Założeniem projektu „Eurocarpathia” jest stworzenie produktu turystycznego w oparciu o zasoby kultury ludowej grup etnograficznych zamieszkujących polsko-słowackie pogranicze. Po stronie polskiej to Łemkowie, Bojkowie, Pogórzanie i Dolinianie, a po stronie słowackiej mieszkańcy obszaru Sarisa, Zamagurie i Górny Zemplin. Produkt Etnocarthia zostanie opracowany pod wspólną, międzynarodową marką karpacką Carpathia. Umożliwi turystom doświadczyć wielokulturowości polsko-słowackiej części Karpat. Pozwoli im zapoznać się z rzemiosłem i unikalnymi tradycjami tego regionu. Sprawdzi, że poznają dawne kultury, zwyczaje oraz miejsca, które nierzadko są już zapomniane i nie sposób ich odnaleźć w większości przewodników turystycznych.

Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska jest również partnerem wiodącym projektu parasolowego, w ramach którego realizowane są mikroprojekty. O znaczeniu tej inicjatywy dla polsko-słowackiego pogranicza opowiada Barbara Inglot, dyrektor biura.

Jak mikroprojekty rozwijają aktywną turystykę w waszym regionie?

Mikroprojekty, mimo że mają niewielki budżet (maks. 50–100 tys. euro), stanowią niezwykle ważny impuls dla rozwoju polsko-słowackiego pogranicza. Często są to inicjatywy, które uzupełniają duże projekty inwestycyjne. Projekty przenikają się nawzajem, uzupełniają i poszerzają

fol. Małgorzata Kawka

ofertę turystyczną w regionach przygranicznych. W perspektywie finansowej na lata 2014–2020 mamy wiele przykładów przedsięwzięć, które podejmowały temat aktywnej turystyki. Przybliżały one mieszkańcom i turystom walory oraz zasoby kulturowe regionu. Tutaj szczególnie istotną rolę odegrały festiwale i inne wydarzenia kulturalne, eventy plenerowe, warsztaty rękodzieła, nauki haftu, koronki klockowej, pisanie ikon itp. Sporo projektów łączyło miękkie działania z niewielkimi inwestycjami w infrastrukturę turystyczną czy okołoturystyczną. Tylko na samym obszarze działania Funduszu Małych Projektów, za wdrażanie którego odpowiada Euroregion Karpacki i Kraj Preszowski, udało się utworzyć, zmodernizować lub udoskonalić ponad 500 km transgranicznych szlaków turystycznych i powstało 20 nowych produktów, które wspierają turystyczny rozwój pogranicza. Warto także pomyśleć o tych małych projektach jak o akceleratorach współpracy ludzi oraz instytucji z różnych środowisk. To, co jeszcze bardziej uświadomiła nam pandemia COVID-19, to poczucie, że jako osoby społeczne bezwzględnie potrzebujemy kontaktu z drugim człowiekiem. Ten kontakt i bezpośrednie relacje mieszkańców po obu stronach granicy umożliwiają nam właśnie przedsięwzięcia wdrażane w ramach Funduszu Małych Projektów. Możliwość poznawania się nawzajem, odkrywania odmiennej kultury oraz zwyczajów umacniania relacji międzyludzkich i jednocześnie uczy poszanowania odrębności.

Jakie projekty cieszyły się największym zainteresowaniem w trakcie pandemii?

Szczyt wdrożenia mikroprojektów przypadł na okres pandemii COVID-19, która spowodowała sporo trudności. Harmonogram realizacji wielu z nich dostosowaliśmy do czasowych poluzowań obostrzeń, aby możliwe było przeprowadzenie działań w zaplanowanej formie. Z tego względu podczas wakacji odbyło się dużo wydarzeń (kulturalnych, sportowych, edukacyjnych), które cieszyły się ogromnym zainteresowaniem i znacznym udziałem lokalnej społeczności.

Beneficjenci podjęli też w swoich projektach tematy związane z pandemią. Przeprowadzono warsztaty mające na celu złagodzenie negatywnych skutków edukacji zdalnej, podniesienie kompetencji uczniów oraz redukcji stresu spowodowanego odosobnieniem oraz izolacją społeczną. Odbyły się spotkania indywidualne dla uczniów, którzy odczuwali poważne trudności

w odnalezieniu się w pandemicznej rzeczywistości. Projekty te okazały się niezwykle ważne, gdyż odpowiadały na aktualne potrzeby i wyzwania.

Jakie są plany Stowarzyszenia Euroregion Karpacki na najbliższe lata, jak turystyka aktywna będzie rozwijana, czego jeszcze brakuje i gdzie jest potencjał do rozwoju?

Nasz plan na najbliższe 10 lat to bez wątpienia budowanie marki Carpathia – komercjalizacja produktów i sprawnie funkcjonujące DMO.

DMO (ang. Destination Management Organization) – organizacja zajmująca się marketingiem miejsc docelowych i promująca daną lokalizację jako atrakcyjne miejsce podróży.

fol. Małgorzata Kawka

Chcemy pokazać, że Karpaty mają wiele do zaoferowania, szczególnie teraz, gdy coraz więcej osób poszukuje miejsc i ofert turystycznych, które zapewnią im kontakt z nieskażoną przyrodą oraz autentyczne doznania, a także możliwość poznawania unikalnej kultury. Taka jest właśnie obietnica marki Carpathia i takie są Karpaty. Jednocześnie mamy świadomość niedostatków (choćby infrastrukturalnych czy w zakresie obsługi turystycznej), a także ogromu pracy, która nas czeka. Wierzymy jednak w ten potencjał. Mamy dużo determinacji, aby podołać wszystkim wyzwaniom.

ALEKSANDRA GIERAT
Wspólny Sekretariat Techniczny
Programu Interreg V-A Polska-Słowacja
2014–2020

Kryteria oceny w zamówieniach publicznych

W poprzednim artykule omówione zostały ogólne zasady udzielania zamówień publicznych, jak zasada przejrzystości i równego dostępu zainteresowanych podmiotów do zamówienia. Ponadto przedstawiono wartości zamówień, od których wysokości zależy stopień sformalizowania procesu udzielania zamówień publicznych, co właśnie służy realizacji ogólnych zasad zamówień publicznych. Następnie wskazano na metodykę szacowania wartości zamówień oraz zasady formułowania warunków udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne.

W dalszej kolejności, przygotowując dokumentację zamówienia publicznego, należy się zastanowić nad kryteriami oceny ofert. Kryteria oceny ofert są czym innym niż warunki udziału w postępowaniu. Warunki określają grupę podmiotów, które mogą wziąć udział w planowanym przez nas postępowaniu. Kryteria służyć będą natomiast wartościowaniu ofert złożonych przez podmioty z tej grupy. Oba te instrumenty się wzajemnie uzupełniają. Z tego względu, określając warunki udziału w postępowaniu, warto się

zastanowić, które z nich są kluczowe i niezbędne, a które – choć pożądane – nie są konieczne. Jeszcze raz należy podkreślić, że warunki udziału, które nie są istotne dla rękojmi należytego wykonania przedmiotu zamówienia, nie mogą stanowić warunku, gdyż naruszać będą zasadę konkurencyjności. Możliwe jest jednak ich opisanie w formie kryterium oceny ofert. Adekwatne połączenie warunków udziału oraz kryteriów oceny ofert będzie z jednej strony wyrazem dbałości o zachowanie konkurencji, a z drugiej strony służyć będzie osiągnięciu równowagi pomiędzy finansowym nakładem a jakością wykonanego zamówienia.

Kryteria oceny ofert powinny być również zgodne z zasadą konkurencyjności oraz równego traktowania wykonawców. Oznacza to, że powinny być precyzyjne i dokładne, a tym samym rozumiane w ten sam sposób zarówno przez zamawiającego, jak i wykonawców. Niedookreślone lub niejasne sformułowania, pozwalające na dowolną ich interpretację oraz umożliwiające swobodną i arbitralną ocenę złożonych ofert, mogą stanowić

naruszenie zasady konkurencyjności. Kryteria powinny być jednoznaczne, konkretne. Powinny więc być sformułowane w sposób czytelny i dokładny, ograniczając wątpliwości interpretacyjne. Zasadniczo powinna zostać wyłączona możliwość subiektywności i uznaniowości oceniającego zaoferowany przedmiot zamówienia. Jak wspomniano wyżej, ocena powinna zostać dokonana zgodnie z zasadą uczciwej konkurencji. Ocena ofert w zgodzie z powyższą zasadą może być przeprowadzona tylko przy użyciu jasno opisanych, mierzalnych kryteriów oraz dokładnie określonego sposobu ich stosowania, ograniczającego do minimum wpływ subiektywnych odczuć i preferencji osób dokonujących oceny, a informacje o sposobie oceny muszą być podane do wiadomości wykonawców, ponieważ są dla nich wskazówką, czego oczekuje zamawiający, jak przygotować ofertę i według jakich zasad oferta ta będzie oceniana (m.in. KIO/UZP619/08). Nie oznacza to, że kryteria zawsze muszą być w formie dokładnie określonego wzoru matematycznego. Ze względu na specyfikę przedmiotu zamówienia, może nie być możliwe zastosowanie algorytmu w procesie oceny ofert. Jednak zawsze zamawiający powinien dążyć do możliwie pełnego ograniczenia subiektywności w ocenie ofert. W związku z tym dopuszczalne jest wprowadzenie pewnych elementów subiektywnych do procesu oceny ofert, pod warunkiem spełnienia przez zamawiającego określonych reguł. Szczególnej precyzji wymagają kryteria trudno mierzalne, stwarzające ryzyko dowolności oceny,

takie jak estetyka, jakość, funkcjonalność itp. Jeśli zamawiający decyduje się na ich zastosowanie, to ma obowiązek wskazać szczegółowy opis sposobu ich zastosowania, tj. podać, co będzie brał pod uwagę przy ocenie ofert i jak będzie dokonywał punktacji. Nie można jednak w tym przypadku poprzestać tylko na opisie takim, jak np. rozwiązanie dobre czy bardzo dobre. Należy wskazać, co zamawiający uznaje za bardzo dobre, a co za dobre, jakie cechy proponowanego rozwiązania będą spełniać jego oczekiwania i preferencje. Kryteria oceny ofert powinny być wyraźnie określone, aby umożliwiały późniejszą weryfikację prawidłowości oceny ofert i wyboru najkorzystniejszej oferty. Niedostateczne opisanie walorów lub pożądanych cech produktu lub usługi oraz odpowiadających im punktów, uniemożliwiające niejako odtworzenie oceny ofert w oparciu o zasady, którymi kierował się zamawiający przy ocenie, będzie stanowić wadę postępowania. Opis kryteriów oceny ofert oraz przeprowadzona na tej podstawie ocena powinna umożliwiać przesłedzenie sposobu myślenia oceniającego, a także zbadanie, według jakich zasad dokonał wyboru oraz za jakie walory przyznawał punkty. Kluczowe jest więc szczegółowe opisanie kryteriów lub podkryteriów oceny ofert, np. cech użytkowych lub cech funkcjonalnych (parametry techniczne, dodatkowe funkcje). W praktyce możliwe jest zastosowanie testów, zestawów pytań, scenariuszy rozmów, stosowanych jednakowo wobec wszystkich wykonawców. Istotny jest protokół z takiej oceny, w którym oceniający wykaże, czym się kierował oceniając ofertę, za co przyznał punkty, dlaczego oferta nie spełniła oczekiwań zamawiającego względem kryteriów oceny ofert.

SZYMON DENIS
Wydział Kontroli
Centrum Projektów Europejskich

Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich

Usługi PIFE

Diagnoza pomysłu

Wskazanie źródeł wsparcia z FE

Konsultacje na etapie przygotowania wniosku

Konsultacje na etapie realizacji projektu

Szkolenia na temat FE

Spotkania informacyjne

64

punkty informacyjne

339 123

konsultacje w 2020 roku

Centralny Punkt Informacyjny (Warszawa)

Główne Punkty Informacyjne

(Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Opole, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław, Zielona Góra)

Lokalne oraz Mobilne Punkty Informacyjne (w całej Polsce)

Konsultacje

telefoniczne
e-mailowe
pisemne
bezpośrednie

Zapytaj

o Fundusze Europejskie

Znajdź najbliższy
Punkt Informacyjny na

www.FunduszeEuropejskie.gov.pl/punkty

Bezpłatne konsultacje

Konsultacje indywidualne u klienta
(po uzgodnieniu z PIFE)

w Centrum

„w Centrum – Magazyn Projektów Europejskich” to kwartalnik wydawany przez jednostkę budżetową Centrum Projektów Europejskich w celu popularyzacji wiedzy o Funduszach Europejskich (FE) oraz o projektach współfinansowanych ze środków unijnych. Intencją wydawcy jest integrowanie wiedzy o dostępnych FE, które leżą w gestii różnych instytucji i dostarczanie kompleksowych informacji potencjalnym wnioskodawcom oraz innym odbiorcom.

Redakcja

Magdalena Majewska, Andrzej Słodki, Agnieszka Sobaszek-Gołaszewska, Agnieszka Wojda, Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich

Redakcja współpracuje także z autorami zewnętrznymi.

Zapraszamy do zgłaszania propozycji tematów, które Państwa zdaniem warto opisać szczegółowo w kolejnych wydaniach magazynu.

Kontakt

redakcja@cpe.gov.pl
Centrum Projektów Europejskich
ul. Domaniewska 39a
02-672 Warszawa
www.cpe.gov.pl
www.FunduszeEuropejskie.gov.pl

Publikacja współfinansowana jest ze środków Funduszu Spójności z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020.

Informacje podawane w magazynie „w Centrum” nie stanowią oficjalnego stanowiska Instytucji Zarządzających, Pośredniczących i Wdrażających poszczególne Programy Operacyjne i nie mogą stanowić podstawy do formułowania jakichkolwiek roszczeń. Nie stanowią także oferty w rozumieniu prawa polskiego. Redakcja „w Centrum” nie odpowiada za błędną interpretację udzielonych informacji, ani za skutki czynności podjętych na ich podstawie.

Egzemplarz bezpłatny
Nakład: 2500 egz.

Projekt okładki, opracowanie graficzne i skład
Tomasz Stefaniak

Korekta

Krystyna Kaźmierczak

Druk

ZAPOL Sobczyk Spółka jawna
al. Piastów 42, 71-062 Szczecin
tel. +48 91 435 19 00
www.zapol.com.pl

CENTRUM PROJEKTÓW
EUROPEJSKICH

www.FunduszeEuropejskie.gov.pl

**Punkt
Informacyjny**
Fundusze Europejskie

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

